

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXIV.

CELOVEC, PETEK, 17. AVGUST 1979

ŠTEV. 33 (1930)

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

Wagner je začel volilni boj

Megleni a vendar prozorni pogledi na manjšinsko vprašanje

Pred dnevi se je zbralo v luksuriozni restavraciji hotela Musil v Celovcu uredniška smetana Koroške; povabil jo je deželni glavar in predsednik koroške SPÖ Leopold Wagner, da bi predstavil socialistični volilni program za zakonodajno periodo po 7. oktobru, dnevu deželno-zbojskih volitev in na ta način tolmačil javnosti, kaj ima pričakovati v prihodnjih štirih letih, ko bo — kakor vse kaže — ponovno vladala absolutna socialistična večina.

Volilni program SPÖ nosi doneče ime „Koroška pot“. Zajame kratkoročno malo vsa vprašanja, ki se tičejo prebivalstva od turizma tja do šolskega vprašanja, od kulture tja do manjšinskega vprašanja. Uvodoma je Wagner poudaril, da je pod njegovim vodstvom uspelo, da je Koroška spremenila svoj obraz, da danes ne more biti več govora o neki zaostalosti Koroške, da se je gospodarstvo okrepilo, da nikakor ne zastaja več po splošnoavstrijskem razmerju. Te trditve se je potrdil pod-

krepi s statističnimi podatki o razvoju koroške industrije in koroškega gospodarstva sploh. Poudaril je razcvit turizma v letošnji sezoni, višje število delovnih mest — vse to se da s statistikami podpreti in v bistvu med uredniki — ustvaritelji javnega mnjenja — ni bilo kakih posebnih nasprotovanj k Wagnerjevimi izjavam, kot se je tudi Wagner sam izogibal (razen v vprašanju turizma, kjer se je zelo hvalil kot „najboljšega poznavalca te strokovne materije“) posebnih polemik z nasprotnimi strankami.

„Koroška pot“ je pač dejansko „tradicionalna“ (Wagner), kakor je dejal predsednik dežele med Karavankami in Visokim klekom, izhaja in starodavna. V bistvu SPÖ-jevski program ne začenja nobenih novih smernic: samohvala za doslej storjeno in opombe, da bo morda v prihodnjih letih le prišlo do zaostitve — npr. posebno v šolskem vprašanju. To seveda ni bilo jasno povedano, pač pa zamegljeno, socialdemokratsko: da je že sedaj preveč učiteljev, preveč študentov na pedagoški akademiji, da bo treba ta trend ustaviti — slovensko rečeno pa pomeni to: bližajoča brezposelnost učiteljev, povišanje števila otrok v razredih, slabša izobrazba mladine. Iz samohval in zameglenih vrtic je lahko razbrati dejanske namene.

Wagner je začel svoj volilni boj v mirni fazi; v fazi relativno visoke zaposlitve ljudstva, ki jo omogoča začasna poletna sezona; v času začeta sejma, ki koncentriira zanimanje ljudstva nase; v dopustnem času. Vsekakor dobro izbran termin.

V tej začetni fazi volilnega boja pa zasledimo skupen trend pri vseh velikih strankah: da se tako trudijo izpuščati manjšinsko vprašanje iz volilnega boja, da le-to samo še jasneje bode v oči. Očitno imajo vse stranke slabo vest — še pred nekaj leti so glasno intonirali halelujo in v pesmi s krvjo začrtali meje domovine, češ, zdaj smo vse rešili; danes takih zlag ne začenjajo več, sicer bi se le prekmalu znašli v slepi ulici. Manjšinsko vprašanje mislijo reševati z zamolčanjem le-tega. Sicer zares piše SPÖ-jevski program postaja v tem vprašanju le že preskromen, ko zapiše: „Pristojnost za manjšinsko politiko je pri zvezni vladi. Na Koroškem hoče SPÖ s političnim prizadevanjem doseči, da bi se obe narodni skupini vedno bolj priznavali k mirnemu sožitju na podlagi medsebojnega zaupanja“. Pika. Konec.

Kako pa? Z zakonom o narodnih skupinah? S prepovedjo slovenskih prireditev na Koroškem? S šikaniranjem Slovencev, ki se poslužujejo svojega jezika? S policijskimi pretepači in sodnijskim preganjanjem?

Ali misli SPÖ na to pod izrazom „mirno sožitje...“ Ali razume Wagner to pod „političnimi ukrepi“? Saj mu je ob vsej opisani taktiki zamolčevanja in odlaganja odgovornosti za manjšinsko vprašanje le ušlo nekaj značilnih besedi, ki bodo v naprej markirale „Koroško pot“; tako je deželni glavar npr. pripravljen se o tem vprašanju pogovarjati z vsemi, ki so „blage volje“; „blage volje“ so tisti Slovenci, ki se priznavajo k „demokraciji“ in „državnosti“ (očitno nova kategorija, po „domovini zvestih“ itd.) Kaj to pomeni, vemo. „Demokracijo“ državni zavesti“ izpričajo v Avstriji, posebno pa še na Koroškem tisti, ki se bahajo s svojo bivšo pripadnostjo v razne nacistične organizacije; ki diktirajo in oktroirajo zakone, ki čez noč zreducirajo območje veljave narodnostnih pravic za dve tretjini; ki inscenirajo pretep slovenskih demonstrantov; ki pošiljajo zastopnike manjšin, češ pojte v sosvete ali pa ne bo podpore... vse to in še več: to je „demokracija“ državna zavest“.

Govoriti slovensko, pri tem vztrajati, se izreči za partizansko borbo

(Nadaljevanje na 8. strani)

Dvolični obraz zunanjega ministra Pahra

Socialistični dnevnik „Kärntner Tageszeitung“ je nedavno objavil pogovor z avstrijskim zunanjim ministrom Pahrom. Ta gospod je znan posebno po tem, da je prišlo v času njegovega uradovanja do zakona o narodnih skupinah. In na to je tudi zelo ponosen. Na vprašanje, ali se strinja z mnenjem, da je položaj narodnih manjšin v Avstriji tudi v mednarodnem pogledu rešen, je kajpada potrdilno odgovoril. Po njegovem mnenju predstavlja zakon o narodnih skupinah mednarodno vzorno rešitev. Niti odkrite neresnice se ne vzdrži, saj trdi, da je bila ta rešitev dosežena v sodelovanju z manjšinami. V bistvu so te bajze že znane, takšnih izjav je še in še in niso omembe vredne.

Vendar je minister Pahr v istem pogovoru dokazal, da ga ne skrbi samo nemštvo na Koroškem, ki ga je varoval pogina v svojim zakonom o narodnih skupinah, ampak da mu je nemški življenjski sploh zelo pri srcu. Tako spozna začuden bralec Pahrovih besed, da ima Avstrija kaljene odnose z Italijo, ker namreč južnotirolsko vprašanje ni rešeno, zlasti kar se tiče uporabe nemškega jezika pred sodišči in uradi! — Ta pa je dobra, si misli človek, če mu smeh ne bi v grlu obtičal ob tem v pravem pomenu besede zafrkavanju ljudstva, posebno še koroških Slovencev. Stara herrenvolkovska ideologija — češ kar je Nemcem v prid je v redu, drugi narodi pa naj molčijo — pride tu jasno do izraza. Sprva hvalospev na diskriminacijo manjšin v Avstriji, ki jo predpisuje zakon o narodnih skupinah, kot dokazujejo številni dogodki od prepovedi uporabe slovenščine v uradih tja do prepovedi slovenskih prireditev, nato pa hinavsko tarnanje o položaju Nemcev v Italiji. Mi jim njihovih pravic prav nič ne zavidamo, zahtevamo pa vsaj isto merilo!

Vprašanje o izrabljanju jedrske energije še ni rešeno

Dne 5. novembra 1978 je avstrijsko ljudstvo z večino glasovalo proti izrabljanju jedrske energije v Avstriji. Niti leto ni minulo od te odločitve, ko stopa vprašanje jedrske energije spet v ospredje javne diskusije.

Sprožil je to diskusijo tokrat predsednik parlamenta in avstrijske sindikalne zveze Anton Benya, ko je dejal, da bo potrebno vprašanje o izrabljanju jedrske energije ponovno premisliti in prediskutirati, ker da se je javno mnenje spremenilo v prid izrabljanju jedrske energije. V tej zvezi je zastopal mnenje, da je potrebno ponovna ljudsko glasovanje, ki se bo tokrat končalo drugače, in sicer za izrabo jedrske energije.

Večina socialističnih politikov stoji temu vprašanju nasproti nevtralnemu, finančni minister in vicekancler

Androsch pa s svojim stališčem podpira Benya. ÖVP in FPÖ še vedno javno nastopata proti izrabljanju jedrske energije (čeprav ravno nekaterih industrijskih krogov zelo simpatizirajo z jedrsko energijo), ÖVP v glavnem zato, ker si politično ne more privoščiti, da ponovno spremeni svoje stališče do jedrske energije, če ne bo še bolj zgubili na verodostojnosti (ravno ÖVP je namreč pred desetimi leti začela graditi jedrsko elektrarno, lanske leto pa je — sigurno so bile vzrok zato bližajoče se volitve v parlament — spremenila svoje mnenje. Nastopala je kar precej konsekvantno proti obratovanju jedrske elektrarne v Zwentendorfu.)

Izjava predsednika avstrijske sindikalne zveze Benya je na vsak način sprožila močne reakcije, tako na strani zagovornikov, kot tudi na strani nasprotnikov izrabljanja jedrske energije. Predsednik delovne skupščine nasprotnikov jedrske energije univ. prof. dr. Alexander Tollmann je v intervjuju ostro kritiziral nedemokracijo predsednika parlamenta in zahteval njegov odstop. Tollmann, ki je strokovnjak na energetskem področju, je med drugim tudi dejal, da v Avstriji izvoz električne energije še presega uvoz in zato vprašanje izrabljanja jedrske energije ni aktualno in potrebno.

Stališča Benya, Androscha in nekaterih drugih krogov v zvezi z vprašanjem o izrabljanju jedrske energije je na vsak način nedemokracijsko. Ne upošteva namreč „ljudskega glasu“, ki je 5. novembra lanskega leta odločil proti izrabljanju jedrske energije v Avstriji. Odločitev večine v tem primeru ne šteje veliko. Zagovorniki jedrske energije bodo, kot zgleđa, pustili glasovati ljudstvo tako dolgo, da bodo prišli do rezultata, ki si ga želijo. Samo da v tem slučaju in pri teh metodah, ki jih uporabljajo, potem ne smejo govoriti o „ljudskem glasovanju“ temveč o „manipulaciji“.

Umrli je Budislav Šoškič

V ponedeljek 13. 8. je nepričakovano umrl predsednik skupščine Črne gore Budislav Šoškič. Budislav Šoškič, ki se je rodil leta 1925, je od leta 1941 sodeloval v NOB, po drugi svetovni vojni je uspešno deloval v okviru mladinske organizacije, in v novinarskem področju, in v Zvezi komunistov, v SZDL in v upravnih organih. Leta 1974 je bil izvoljen za predsednika skupščine Črne gore in ponovno leta 1978. Bil je tudi član prezidija CK Zveze komunistov Črne gore in je ustvaril s svojim praktičnim delovanjem in z znanstveno-publicističnim delovanjem pomeben prispevek k razvoju samoupravnega sistema.

Zveza slovenskih organizacij je skupščini SR Črne gore v telegramu izrazila svoje sožalje.

Pred očmi moramo imeti gozd ne posamezna drevesa

POLITIČNA IZHODIŠČA ZA DEŽELNOZBOJSKE VOLITVE

Bolj ko se približuje mesec oktober bolj postaja na koroški politični sceni razvidno kakšne volilne cilje si zastavljajo koroške stranke.

Medtem ko ima koroška socialistična stranka cilj ohraniti absolutno večino v koroškem deželnem zboru in jo po možnosti še izgraditi, želi ljudska stranka predvsem ohraniti trenutno število mandatov, svobodnjaki pa želijo prav tako ohraniti svoj vpliv v deželnem zboru, njihova maksimalen uspeh pa bi pomenila pozicija jezika na tehtnici, za kar pa tokrat nimajo izgledov.

Tudi med slovensko narodno skupnostjo se vedno bolj izoblikujejo razna politična izhodišča. Kot del avstrijske družbe smo Slovenci kljub nerešenim narodnostnim vprašanjem prav tako idejnopolično diferencirani kot večinski avstrijski narod. Najbolj prihaja to do izraza pri raznih volitvah. To predvsem zaradi tega, ker imajo volivci pred očmi predvsem družbenopolitične in socialne probleme koroške družbe.

Več ali manj je že sedaj jasno, da bodo tokrat člani slovenske narodne skupnosti, kot je bil to slučaj že v preteklosti, aktivno sodelovali v treh idejnopoličnih taborih. To je v Socialistični partiji Avstrije, v Koroški enotni listi in v Komunistični partiji Avstrije. Na teh listah bodo nastopili tudi zavedni Slovenci kot kandidati. Tisti pa, ki pozna koroško politično sceno, ve, da bo tudi ljudska stranka dobila slovenske glasove in da so nekateri člani slovenske narodne skupnosti aktivni tudi izven koroških političnih strank.

Kakšno naj bo torej stališče Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Na prvi pogled se zdi človeku taka situacija zapletena. Vendar je stališče Zveze slovenskih organizacij lahko samo eno, in sicer frontovsko. To je jasna in nepreklicna izpoved zadnjega občnega zbora Zveze slovenskih organizacij na Koroškem aprila meseca letos v Železni Kapli. V Zvezi slovenskih organizacij in njenih vključenih organizacijah delujejo naravnih področjih narodnostno-političnega dela ljudje iz vseh omenjenih političnih taborov. Zato se bo Zveza slovenskih organizacij

prizadevala, da bodo vsi slovenski kandidati, ki kandidirajo pri teh volitvah čim bolj pristno zagovarjali osnovne potrebe slovenske narodne skupnosti na Koroškem. To je: popolna socialna in nacionalna enakopravnost slovenskega naroda na Koroškem. Proti vsem pojavom, ki ovirajo dosego tega cilja, (tristrankarski sporazum, nezadovoljiva pravna ureditev, nacionalizem in šovinizem in drugo) pa bodo morali naši kandidati nastopati.

ZSO izhaja v trenutni narodno-politični situaciji slovenskega naroda na Koroškem iz tega, da borba za narodne in socialne pravice v naših pogojih ni mogoče voditi izključno iz nacionalnih pozicij (Rebrca in drugi primeri). Pri tem ko smatramo, da je legitimna ustavna pravica vsake idejnopolične skupine med Slovenci, da pri volitvah skuša formirati svojo stranko ali volilno skupino, odklanjamo poskus monopolizacije narodno-političnega gibanja, še bolj pa poskus, da se člani slovenske narodne skupnosti, ki so idejnopolično drugače opredeljeni, označuje kot manj zavedne ali pa celo kot nezavedne. Trenutno sta koroška politična scena in njeno razmerje sil sestavni del političnega položaja slovenskega naroda na Koroškem. Naš primaren, dolgoročen cilj mora biti, da to sceno skupaj z demokratičnimi silami čim bolj demokratičiziramo in da si v teku te demokratičizacije izborimo naše pravice. To je dolg in težaven proces. Na tej poti moramo imeti pred očmi celoten „gozd“, ne samo posamezna „drevesa“. V zadnjih letih srečujemo na tej poti vedno več soborcev iz vrst večinskega naroda.

ZSO mora imeti pri volitvah pred očmi to našo dolgoročno orientacijo. Zato moramo biti z našimi narodnostopolitičnimi stališči prisotni povsod tam, kjer so dani vsaj delni pogoji za politično delovanje. To je v strankah in tudi izven strank. Predvsem pa se moramo zavdati enega, NAROD NI STRANKA.

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik ZSO

Otvoritev 28. lesnega sejma v Celovcu

Preteklo soboto, dne 11. avgusta 1979, je minister za kmetijstvo Günter Haiden otvoril 28. lesni sejem v Celovcu. V okviru otvoritvene govora je dejal, da mora Avstrija tudi v bodočnosti držati svojo pozicijo kot peti največji izvoznik rezanega lesa na svetu. Najvažnejši in najpomembnejši kupec avstrijskega lesa je še vedno Italija, sledi pa ji Zvezna republika Nemčija. V zadnjih letih pa so postale vedno večji odjemalci tudi nekatere države iz Srednjega orientu. Haiden je med drugim dejal, da šteje Avstrija med tiste države, kjer raste več lesa, kot se ga porabi.

Poleg Günterja Haidena in zastopnikov koroške deželne vlade, z deželnim glavarjem Leopoldom Wagnerjem na čelu, se je udeležilo otvoritvenih slovesnosti še več avstrijskih politikov in političnih zastopnikov iz drugih dežel. Omenimo naj v tej zvezi predsednika parlamenta in avstrijske sindikalne zveze Antona Benya, zunanjega ministra dr. Willibalda Pahra in novega poslanca Zvezne republike Nemčije v Avstriji.

Deželni glavar Leopold Wagner je v svojem govoru poudaril predvsem pomen nove avtoproge (ki naj bi povezovala Dunaj s Celovcem), za koroško gospodarstvo in je v tej zvezi izrazil upanje, da se bo javno mnenje v Avstriji spremenilo v prid izgradnje avtoproge.

Z izgradnjo nove avtoproge se

je bavil v svojem sejmskem govoru tudi predsednik trgovske zbornice Baurecht, ki je nadalje še opozoril na pomen industrije na Koroškem, predvsem pa na delež Koroške pri izvozu, ki leži nad avstrijskim povprečjem.

Sejmski predsednik Dermuth pa je poudaril predvsem pomen 28. celovškega lesnega sejma za mednarodno lesno gospodarstvo. Govoril je nadalje še o razvoju lesnega sejma v Celovcu, saj se je ta prireditelj v zadnjih letih uvrstila med najbolj priznane lesne strokovne sejme na svetu. Težišče celovškega lesnega sejma postaja vedno bolj srečanje teoretikov in znanstvenikov iz tega področja. Lesni sejem v Celovcu je na vsak način važen vzpodbudnik za strokovnjake lesnega gospodarstva iz vsega sveta, pomemben pa je tudi

za razvoj domačega lesnega gospodarstva.

V okviru otvoritve pa sta se srečala še predsednik parlamenta in avstrijske sindikalne zveze Anton Benya in predsednik zvezne gospodarske zbornice inženir Rudolf Sallinger, ki sta govorila v prvi vrsti o vprašanju jedrske energije v Avstriji. Benya je v tej zvezi v intervjuju dejal, da se vsekakor lahko zgodi, da se bosta socialna partnerja, delojemalci in gospodarstvo, zedinila v vprašanju jedrske energije. Dejal je, da je čas, da se o vprašanju jedrske energije še enkrat dobro premisli in da se to vprašanje še enkrat prediskutira. Govoril je tudi o ponovnem ljudskem glasovanju za spremembo zakona o jedrski energiji in v tej zvezi izrazil mnenje, da bi pri ponovnem glasovanju sigurno večina glasovala za izrabo jedrske energije. Ta izjava pa spet enkrat jasno kaže, da "ljudski glas" nič ne šteje, da ne zadostuje, če večina glasuje proti jedrski energiji. Tisti, ki imajo v rokah oblast, vedno najdejo poti za doseg svojih ciljev, in tudi če morajo pri tem uporabljati skrajno nedemokratske metode.

OZN dobi na Dunaju novo moderno zgradbo

23. avgusta tega leta bo OZN dobila nov dodaten sedež in sicer v avstrijski prestolnici, na Dunaju. Na ta dan bosta avstrijska vlada in mesto Dunaj slovesno predala takojmenovano "Uno-city" Organizaciji združenih narodov. V zadnjem tednu namreč je bila dograjena največja zgradba avstrijske republike v zadnjih petdesetih letih. Z gradbenim delom so začeli maja leta 1973, tako da je le-to trajalo skoraj točno šest let. Za vodstvo in planiranje dela je bil odgovoren avstrijski arhitekt dipl. inž. Johann Staber. Stroški za izgradnjo "Uno-

city" in 50 metrov, ki sta namenjena skupnim potrebam, kot npr. restavracija in kavarna, hišna uprava, knjižnica, telefonska centrala ipd. In končno stoji tam še konferenčno poslopje okrogle oblike visoko 56 metrov. Le-to vsebuje 9 konferenčnih dvoran z najmodernejšimi tehničnimi napravami za simultano tolmačenje itd. Samo za ilustracijo ogromnosti tega celotnega poslopja navajamo nekaj števil: na in v poslopju je 24.000 oken, 6.000 vrat, 58 dvigal in okoli 1000 sanitarnih prostorov.

Dolgo časa je v Avstriji prevla-

Koordinacijskega urada OZN, urada komisarja za begunce pri OZN in sekretariata za raziskave posledic atomske žaritve.

Avstrijska vlada je prepričana, da bo sedež OZN na Dunaju mnogo doprinesel k mednarodnemu ugledu Avstrije, gospodarski krogi pa računajo z razcvetom številnih panog (gostišča, taksi, AUA, hotelarija, stanovanjski trg itd.), saj so diplomati, ki običajno dobro zaslužijo, primorani, da pustijo svoj zaslužek v veliki meri v Avstriji.

Mednarodni ugled Avstrije pa je vendarle konec koncev — z ali brez Uno-city — v prvi vrsti odvisen od njene politike: kako se bo zadržala v mednarodni politiki in kako rešuje svoje probleme, npr. tudi manjšinsko vprašanje. V teh in podobnih vprašanjih pa uradna Avstrija gotovo ne uživa najboljšega ugleda na svetu...

Sosveti: 300 šilingov sejnine

Spet se je oglasila "lastovka", ki naj bi koroške Slovence opozarjala in vabila v sosvete; zadnji teden smo namreč brali v časopisu, da bo vsak, ki se bo ponižal in sodeloval v sosvetih, dobil, poleg tega, da mu bodo vrnilli druge stroške, še sejnino v višini 300 šilingov. Sicer od sejnine nobeden ne bo obogatel, vendar pa je zanimivo, da je bilo to dejstvo za koroške časopise omembe vredno. Očividno se zdi nekaterim spet potrebno, da vabijo v sosvete in če so to še tako malenkostne reči. Vse to pa je le ena stran plat, druga je npr. pogajevanje finančne podpore našim kulturnim organizacijam od sodelovanja v sosvetih.

Koroški Slovenci pa smo že pogosto tolmačili naš odklonilni odnos do zakona o narodnostnih skupinah, katerega integralni del so sosveti, zadnji primeri v Velikovcu, Škocijanu, Bistrici v Rožu in drugje pa so nam ponovno pokazali, kako nam ta zakon odvzema pravice. Zato moramo tudi ob takih malenkostih, kot je to sejnina, biti pozorni, ker nam je jasno, da delajo nasprotniki narodnostnih pravic z vsemi sredstvi vabe in pritiska.

V imenu muze Talije...

Težko je izbirati prave besede, ki jih človek misli formirati v zabavo ljudem, ki so mu ob skupnem delu in težavah pri snovanju dokaj uspešne gledališke predstave čvrsto stali prijateljsko ob strani ter z vsem ljubiteljskim zanosom žrtvovali svoj skromno odmerjeni prosti čas, se predajali z neuničljivim idealizmom najplemenitejšemu naših skupnih ciljev — ohranjanju in gojitvi naše slovenske gledališke kulture.

S skupnim ponosom lahko ugotovimo dragi prijatelji, dragi kolegi gledališniki, da smo v skromno koroško gledališko ledino zaorali globoko brazdo in zasadili bogato seme. Sedaj pa leži na nas VSEH, ne glede na ideologijo in nazore, da to seme vzajemno VSI negujemo in s skupnimi močmi in silami pospešimo proritve tega gledališkega semena. Predvsem pa moramo to seme obvarovati pred vsakovrstnim škodljivim piezelom, da nam ne pozebe.

Še nadalje vas prosim, dragi gledališki ljubitelji, da me podprete v mojih sicer še skromnih gledaliških stremeljenjih in prizadevanjih, da skupno dosežemo naš visoko zastavljeni cilj — ustanovitev slovenskega gledališča, poimenovano po očetu koroškega gledališkega buditeljstva "Andreju Schuster-Drabosnjaku".

Na tem mestu izrekam vsem, ki so kakorkoli doprinesli svoje k uspešni uprizoritvi "Samorastnikov" najiskrenejšo zahvalo. To velja predvsem vsem profesionalnim sodelavcem ter vam dragi igralci, tehničnemu osebju ter ostalim sodelavcem. Na še boljše in plodovitejše sodelovanje pri naslednji skupni uprizoritvi z vami se veseli Vaš vsem globoko hvaležni

Marijan Srienč
režiser

Manjšinski most med Dansko in Nemčijo

Vprašanje Schleswiga in nemške oziroma danske manjšine je bilo dolgo jabolko spora med Nemci in Danski, ki se je v zadnji svetovni vojni znova zaostrojilo; danes pa velja manjšinska ureditev tako v Nemčiji kot na Danskem za zvrno in nesporno. Toda zmeraj ni bilo tako in še danes ne gre vse gladko, vendar je prikaz za primerjavo — ker gre za primerljive okoliščine, čeprav z upoštevanjem razlik — tudi za nas zelo zanimiv. Zato objavljamo članek iz "Neue Zürcher Zeitung", ki vsebuje zanimive ugotovitve o tem vprašanju.

Lanskega junija je danska kraljica Margrethe obiskala dansko manjšino v Schleswigu (Zvezna republika Nemčija). Formalni povod je bila sicer otvoritev avtoceste čez mejo, toda dejstvo je, da je po vojni s Prusijo leta 1864 danski suveren prvič stopil na izgubljena, nekoč danska tla. Za povračilo kraljičinega obiska pa je predsednik ZRN Walter Scheel za en dan obiskal nemško manjšino na Danskem.

Potovanje Scheela, kateremu je danska kraljica priredila slovesno kosilo, ni razburkalo duhov. Morda je to znak uspešnega preseganja trenj med nacionalnimi državami vsaj na tem evropskem obmejnem območju, ki je bilo nekoč polno napetosti. K svoji stopnji dosežene normalnosti stanja sodi tudi to, da z danske strani obstoja nemške manjšine najraje sploh ne omenjajo.

To, kar se po dansko imenuje Sonderjylland (Južni Jutland), po nemško pa Nordschleswig, je bilo v skladu z versajsko mirovno pogodbo po plebiscitu 10. februarja 1920 kot cona I, obsegajoča 4000 kvadratnih kilometrov, vrnjeno Danskim, ki so jo spemladu leta 1864 na okopih pri Düpplu Prusi spravili na kolena in je tako v času nastajanja evropskih nacionalnih držav doživela globoko narodnostno ponižanje. Leta 1920 so kraji Apenrade, Tondern, Hoyer in Söndenburg z veliko večino glasovali za Nemčijo.

Toda za razloček od cone II, kjer so glasovali po občinah in si s tem zagotovili tudi obstoj v okviru nemške države, se Nemci v coni I, ki je bila eno samo glasovalno področje, niso mogli uveljaviti zoper dansko večino v Severnem Schleswigu. V okrožju Južni Jutland (Severni Schleswig) živi tako poleg 230 tisoč Dancev danes nekaj več kot 20 tisoč pripadnikov nemške manjšine, ki so seveda vsi danski državljani. Za primerjavo: danska manjšina v Schleswigu (ZRN) je s svojimi 70 tisoč pripadniki skoraj trikrat večja, vendar je zaradi neprimerno večjega števila prebivalstva v najbolj severni deželi zvezne republike proporcionalno veliko šibkejša.

Po zaslugi širokosrčnega danskega zakona o šolstvu je na manjšinskem področju Južnega Jutlanda čez dvajset nemških zasebnih šol, kjer je pouk nemški, danščina pa samo predmet. Za te šole plačuje danska država v skladu z občo prakso podpiranja

privatnih šol okrog 80 odstotkov stroškov, ostalih 20 odstotkov pa prispevata nemška zvezna vlada in deželna vlada Schleswig-Holsteina. Manjšinsko ozemlje je večinoma kmetijsko in zaradi tega veliko ljudi odhaja na industrijska področja, pa tudi v širšo okolico Kobenhavna. Manjšina je danes narodnostna večina, ki ji grozi staranje, kar je delno tudi posledica smrti več kot 700 mladih mož, ki so v drugi svetovni vojni kot prostovoljci služili pri enotah SS. Scheel se je poklonil tudi njim, tako kot žrtvam prve svetovne vojne na pokopališču v Knivsbergu, kjer se je nekoč dvigal pod nebo mogočen kip Bismarcka.

Od leta 1973 je nemška manjšina spet zastopana v Folketingu, danskem parlamentu, kjer je njen predstavnik Jens Schmidt, ki gostuje pri sredinskih demokratih; razen tega je tudi glavni urednik glasila manjšine "Nordschleswiger Zeitung". Manjšinska organizacija se zdaj imenuje "Bund deutscher Nordschleswiger" (Zveza severnoslesviških Nemcev). Predhodnice te organizacije so od leta 1920 do vojne ves čas imele poslanca v danskem parlamentu. Za časa nacistične vladavine se je razvijala nemška nacionalistična propaganda, čeprav Hitler Danski ni postavljala nikakršnih ozemeljskih zahtev, podobno kot jih ni ob Adolfu Hitlerju, na Južnem Tirolskem (proti Italiji). Vojna in propad nacizma sta zadela manjšini hude rane, tako da se je za nekaj časa razcepila na "lojalne", to je tiste, ki so izrekli tedanjemu kralju Kristijan X. vdanostno izjavo, v kateri so poudarili tudi nesprejemljivost meja, in na častilce nacionalistične narodnostne politike. Bili so to časi stiske, ko se je na drugi strani, južno od meje (v poraženi Nemčiji, op. ur.) danska manjšina z začasnimi dotokom oportunistov (Speckdünen) močno okrepila.

Tik preden je Zvezna republika Nemčija leta 1955 pristopila k Atlantskem paktu, sta Bonn in Kobenhavn izmenjala izjavi, s katerima sta dokončno omilila napetost zaradi manjšinskega vprašanja. V skladu s to izjavo je "Volilna zveza" Dancev v Južnem Schleswigu (Südschleswiger Wähler-Verband) oproščena določila, po katerem stranke, ki ne dosežejo pet odstotkov večine, nimajo pravice do sedeža v deželnem zboru Schleswig-Holsteina. Toda pri zadnjih volitvah, ki jih z Danskega zmeraj izredno pozorno spremljajo, je volilna zveza z 22.700 glasovi vendarle še dosegla kvoto in enega poslancev v Kielu. Nasprotno pa nemška manjšina v Severnem Schleswigu ni oproščena dvodototne klavzule za danski osrednji parlament in zaradi tega od leta 1964 do 1973 v Folketingu ni imela poslancev.

Toda v tem obdobju je deloval nalašč v ta namen ustanovljeni kontaktni odbor zastopnikov vseh danskih strank v Folketingu in treh zastopnikov nemške manjšine. Zdej ta

(Nadaljevanje na 8. strani)

city", ki jih nosita avstrijska država in mesto Dunaj, so znašali okoli 11 milijard šilingov, to pa je za več kot eno milijardo manj, kot so to leta 1974 načrtovali, kar je za avstrijske razmere nedvomno zelo razveseljav dogodek.

Arhitektura "Mednarodnega centra Dunaj", kakor je uradno ime za "Uno-city" je nedvomno zelo uspešna — tako kar se tiče praktičnosti in funkcionalnosti, kot tudi kar se tiče estetike in zunanjega videza. Celotni kompleks sestoji iz sedmih velikih zgradb. V štirih stolpih v obliki Y, ki so visoki med 65 in 120 metrov, so uradni prostori za približno 4000 uradnikov OZN. Vsi delovni prostori imajo dnevno luč — samo hodniki in ogromni tehnični prostori, v katerih so stroji za elektriko, kurjavo, air condition, telefon itd., nimajo oken. Preko tega sta tam še dodatna stolpa, visoka 62

dalo mnenje, da je "Uno-city" prevelika načrtovana in da se ne bo nikoli napolnila; vendar se je izkazalo v zadnjih mesecih, da je bil ta strah odveč. Že septembra se bodo vselila v novo poslopje IEAE (Mednarodna atomsko-energetska organizacija) s približno 1500 zaposlenimi in pa UNIDO (Organizacija ZN za industrijski razvoj) s približno 1200 uradniki.

Še v teku tega leta pa se bodo preselile na Dunaj številne podorganizacije OZN, ki so imele svoj sedež do sedaj ali v New Yorku ali pa v Ženevi. Med drugim so to vsi oddelki OZN, ki se bavijo s svetovnim problemom odvisnosti od namil in z mamili sploh, nadalje Center za socialni razvoj in humanitarne zadeve ter oddelek za mednarodno pravo. Prav tako je že nameravana preselitev organizacije "Pomoč za Palestince" pri OZN,

Zadnja predstava Samorastnikov

Zadnjo soboto je bila poslednja možnost za ljubitelje slovenske umetnosti in slovenskega gledališča, da so si ogledali uprizoritev „Samorastnikov“ v Spodnjih Vinarah, ki jo je organizirala Slovenska prosvetna zveza v Celovcu. (O uprizoritvi smo nadrobno že poročali v zadnji številki Slovenskega vestnika).

Veliko število koroških Slovencev je izkoristilo to možnost. Kljub hudemu dežju tik pred začetkom predstave se je vabilu SPZ odzvalo veliko število gledalcev — vsekakor več kot teden dni poprej. In kljub nočnemu hladu je publika vztrajala do zadnje scene in je tistim, ki so pred dežjem zbežali, lahko žal zamujene gledališkega užitka. Tisti, ki so uprizoritev videli že drugič, so vzajemno rekli, da je igra tokrat potekala še boljše in brezhibnejše kot en teden poprej.

Podpredsednik SPZ Joško Hudl je med gledalci lahko pozdravil generalnega konzula SFRJ Milana Šamca ter novega konzula SFRJ Alfonza Naberžnika, ki je to-pot izkoristil prvo možnost v okviru svojega služ-

bovanja na Koroškem, da si ogleda umetniško ustvarjanje koroških Slovencev; pozdravil je tudi številne predstavnike obmejnih občin Koroške, ki so s svojo navzočnostjo dokumentirali kulturno povezanost celotnega slovenskega prostora.

Oceno uprizoritve smo podali že v zadnji številki SV. To pot je treba priznati vsem, ki so kakorkoli prispevali k uspehu uprizoritve, njihov trud. To velja v prvi vrsti režiserju Marjanu Srienču in vsem igralcem, pa tudi celotnemu organizacijskemu štabu — vsem tistim, ki so bili odgovorni za propagando, za postavljanje kulisa in urejevanje odra sploh, vsem prodajalcem vstopnic itd. — končno tudi vsem tistim, ki so z ustno propagando prepričali marsikoga,

da je našel pot v Spodnje Vinare.

Cudoviti naravni oder v Spodnjih Vinarah pa naj bo še za bodoča leta povod za dejansko institucionalizacijo slovenskih poletnih iger na tem kraju južne Koroške, saj je ta naravna kulisa primerna za predstave nešteti iger slovenske in svetovne literature. Vsekakor je treba vnaprej vzdržati ta kader slovenskih igralcev, pridobiti nove in si prizadevati za to, da bodo te slovenske poletne igre del gledališke ustvarjalnosti na Koroškem.

Avstrijska hiša mesta Dunaj - gost v Celovcu

Pretekli teden, od 9. do 12. avgusta je bila v Celovcu razstava akcije „Avstrijska hiša mesta Dunaj — gost v Celovcu“. Razstava, poseben pozdrav glavnega mesta Dunaj zveznim deželam, bo gostovala letos poleti še v 19 mestih po vseh zveznih deželah Avstrije.

Takoimenovana „Avstrijska hiša“ dokumentira tri področja, katera predstavljajo Dunaj, kot partner vsega avstrijskega prebivalstva, kot narodno in mednarodno središče, kot mesto, ki ima bogato kulturno in gospodarsko življenje.

Naslov kulturnega dela razstave je „zakladi Dunaja so last vseh Avstrijcev, ne samo Dunajčanov“, s to razstavo so skušali prireditelji nagovarjati vse prebivalce v zveznih deželah in jih vabiti, da v bodočnosti to kulturo, ta zaklad torej, bolj izrabijo.

Za konec pa še nekaj faktov, ki so bili prikazani v „Avstrijski hiši mesta Dunaj“:

Leta 1814/15 je bil Dunajski kongres — leta 1961 pa je bil takozvani drugi Dunajski kongres, na katerem je bila sklenjena Dunajska konvencija o diplomatskih stikih z različnimi državami.

Več kot 40 odstotkov tuzemcev, ki so na dopustu na Koroškem, je Dunajčanov. Vsak drugi študent in vsak peti vajenec na Dunaju prihaja iz ene izmed zveznih dežel.

Na Dunaju je 56 študentskih domov.

Na Dunaju živi 21 odstotkov Avstrijcev, 28 odstotkov vseh nesamostojno zaposlenih in 44 odstotkov vseh delavcev iz tujine v Avstriji.

1/5 vsega avstrijskega izvoza prihaja iz Dunaja.

V letu 1978 je bilo 16 odstotkov vseh delovnih sil na Dunaju migrantov, večinoma iz Nižje Avstrije in Gradišanskega.

V četrtek, dne 9. avgusta 1979 smo na sedežu Zveze slovenskih organizacij pozdravili novega konzula Socialistične federativne republike Jugoslavije Alfonza Naberžnika. Novi konzul je Korošec, prihaja namreč iz jugoslovanske Koroške, točneje iz Dravograda, in je zato tudi tesno povezan z Korošci v Avstriji.

Sprejema na sedežu Zveze slovenskih organizacij se je udeležil tudi generalni konzul SFRJ Milan Šamec. S strani ZSO pa sta bila navzoča poleg tajnika oba podpredsednika, in sicer Janez Wutte-Luc in Hanzi Ogris, vrhu tega še člani izvršnega odbora ZSO.

Tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser je v pozdravnih besedah spregovoril o politični, kulturni in gospodarski situaciji koroških Slovencev v Avstriji in tako seznanil novega konzula z našim položajem. Seznanil pa ga je na kratko tudi s političnimi pogledi ZSO in mu ob tej priložnosti izročil v pozdrav majhno darilo z željo za uspešno delovanje na njegovem diplomatskem službenem mestu.

Konzul se je prav pristočno zahvalil za prisrčen sprejem in med drugim izrazil, da se bo vedno trudil za dobre stike z našimi slovenskimi organizacijami.

Zahvala SPZ

Tudi po letošnjih uspešnih uprizoritvah SAMORASTNIKOV na prostem v Spodnjih Vinarah se Slovenska prosvetna zveza zahvaljuje vsem, ki so prispevali svoj delež, da je bil uspeh ponovitve te enkratne odrske uprizoritve tako popoln.

Posebna zahvala velja režiserju in igralcu Marjanu Srienču in vsem postrtovalnim igralcem, ki so tudi letos doprinesli največji delež in tako omogočili ta kulturni manifest. Zahvaljujemo se scenografu Saši Kumpu, ki je tudi letos spet prišel in pomagal postaviti svojo preurejeno scensko sliko, kostumografu dipl. arh. Mileni Kumar za odgovarjajoči kostumski izbor, maskerju Budimiru Markoviču za odlično masko, lučnima mojstrima ZKO-ja Ravne na Koroškem Vinku in Pepeju, ki sta oba oskrbela brezhibno lučno opremo, Romanu Seljaku, ki je letošnji predstavi tako mojstrsko ozvočil. Ponovno se zahvaljujemo tudi posestnikom Johanu Kumru, Engelbertu Hoblu, Janezu Wutteju in Andreju Polzerju, ki so dali na razpolago svoja zemljišča, da se je prireditel sploh lahko odvijala. Seveda velja naša zahvala tudi Juretu Prevnu za filmske posnetke in Otiverju Telbanu za glasbeno opremo.

Naša zahvala pa velja tudi vsem tistim, ki so s svojim delom pomagali pri izdelavi kulisa, postavljanju klopi, prodajanju vstopnic in gledališkega lista in sploh pri organizacijskem delu za to uprizoritev. Nenazadnje naša posebna zahvala velja RTV Ljubljani, ki nam je letos posebno šla na roke, kar zadeva tehnične in propagandne pomoči.

Posebno pa se zahvaljujemo avtorju Miložu Mikelnu, ki se je za vse predstave SAMORASTNIKOV odpovedal avtorskemu honorarju.

Z letošnjo uprizoritvijo Samorastnikov na prostem, je gotovo bila potrjena velika ljubezen do odrske dejavnosti med koroškimi Slovenci, zlasti pa močna volja do organizacije dramskih predstav na prostem, ki zahteva izredno veliko igralskega in organizacijskega napora.

O d b o r

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO RADIŠE

v a b i n a

srečanje pevskih zborov

OB 75-LETNICI OBSTOJA

v nedeljo 26. avgusta 1979 ob 14. uri
v Kulturnem domu na Radišah

Sodelujejo:

mešani zbor SPD „Bilka“, vodi Joško Boštjančič
moški zbor SPD „Edinost“, vodi Valentin Pavlič
mešani zbor SPD „Gorjanci“, vodi Stanko Wrullich
moški zbor SPD „Jepa-Baško Jezero“, vodi Martin Ressmann
moški zbor SPD „Kočna“, vodi Anton Feinig
moški zbor KUD „Stane Žagar“, vodi Egi Gašperšič
folklorna skupina „Planina“, vodi Mira Oraž
moški zbor SPD „Svoboda“, vodi Stanko Černic
tamburaški zbor SPD „Zvezda“, vodi Dorica Sabotnik
moški pevski zbor „Valentin Vodnik“ iz Doline pri Trstu,
vodi Ignac Ota
mešani in moški zbor SPD „Radiše“, vodita Šimej in Stanko Wrullich

Po prireditvi bo zabava na prostem

igrajo **Fantje iz podjune**

Ljubitelji slovenske pesmi in kulture prisrčno vabljeni!

Odbor

RASIZEM IN RASNA DISKRIMINACIJA

žgoči politični problem današnjega sveta

Rasizem, rasna diskriminacija, apartheid in segregacija so eden najbolj žalostnih in hkrati politično najbolj eksplozivnih družbenih pojavov sodobnega sveta.

Milijoni ljudi so v diskriminiranem položaju na političnem, socialnoekonomskem, kulturnem področju in na drugih področjih samo zaradi tega, ker imajo drugačno barvo kože, izvirajo iz druge rase, imajo različno narodno ali etnično poreklo. Tako imenovano domorodno prebivalstvo v obeh Amerikah, v Avstraliji, na severu Evrope in drugod v svetu ne uživa vseh človekovih pravic in svobod; mogočni migracijski tokovi po drugi svetovni vojni so ustvarili podlago za razširjanje novih oblik diskriminacije proti množicam delavcev iz manj razvitih držav; številne nacionalne, etnične in jezikovne manjšine v svetu so diskriminirane na političnem, socialno-ekonomskem, kulturnem in na drugih področjih, ki so pomembna za njihov vsestranski in nemoten napredek; palestinski primer kaže, da danes v duhu rasne diskriminacije kratijo osnovne človekove pravice celo narodom v celoti.

Najbolj pereča oblika rasne diskriminacije pa je politika apartheida in segregacije na jugu Afrike, kjer nelegalni manjšinski rasistični režimi ne oспорavajo Zimbabveja, Namibije in Azanije le človekovih pravic in svobod, ampak tudi njihove neodtujljive pravice do samoodločbe in nacionalne neodvisnosti ter do svobode izbire političnega sistema.

Rasna diskriminacija ima globoke socialno-ekonomske korenine. Je v bistvu družben spopad v delitvi materialnih dobrin in na tej osnovi za politično oblast v posameznih državah. Zato je sredstvo, s katerim v kapitalistični organizaciji družbene proizvodnje in delitve dobička nekateri socialni sloji izkoriščajo ogromne množice ljudi. V politiki apartheida in rasne segregacije na jugu Afrike pa se neposredno izražajo tudi interesi mednarodnega kapitala, organiziranega zlasti v nadnacionalnih družbah in v drugih oblikah njegovega mednarodnega združevanja.

Politične in socialne konfrontacije za odpravo rasizma in rasne diskriminacije imajo v mnogih državah že v sedanjih fazah vse lastnosti razrednega boja. Politčna in socialna vrenja, ki

jih sproščajo ti družbeni spopadi, pa že po svoji naravi nujno presegajo nacionalne meje. Danes so dosegli že take mednarodne razsežnosti, da lahko rečemo, da je zavest o nujnosti odprave rasizma in rasne diskriminacije zajela veliko večino človeštva. Na njeno krepitev vpliva tudi spoznanje, da politična in socialna nasprotna, ki jih sproža rasna diskriminacija, zlasti na jugu Afrike, ogrožajo mir in varnost in lahko pripeljejo do oboroženih spopadov v širših mednarodnih razsežnostih.

Ustanovna listina Organizacije združenih narodov temelji na treh temeljnih kamnih: na sistemu kolektivne politične in ekonomske varnosti, na sistemu spoštovanja dostojanstva in vrednot človeka. Neupoštevanje ali rušenje katerekoli od teh treh kamnov negativno vpliva na stabilnost mednarodnih odnosov in ustvarja krizna stanja, ki ogrožajo mir in varnost ter zaustavljajo družbeni in socialni napredek človeštva. Zaradi tega z bojem za odpravo vseh oblik rasne diskriminacije krepimo tudi mir in mednarodno stabilnost ter pospešujemo vsestranski napredek človeštva.

Jugoslavija je politično zelo občutljiva za vse oblike diskriminacije človeka. Program in akcija za odpravo diskriminacije oziroma za enakopravnost njenih narodov in narodnosti sta bili temeljni točki politične usmeritve KPJ, gonilna sila, ki je narode in narodnosti spodbujala k skupnemu bratskemu boju za neodvisno, svobodno, demokratično in federativno urejeno državno skupnost. Pri tem je bilo od vsega začetka jasno, da je moč resnično enakopravnost narodov in narodnosti doseči le na podlagi temeljite preobrazbe obstoječih družbenih struktur v revolucionarnem boju ljudskih množic, na čelu z delavskim razredom. Danes temeljita družbeni razvoj Jugoslavije in njena politična enotnost na pravni in resnični enakopravnosti njenih narodov in narodnosti.

Zaradi tega so jugoslovanska prizadevanja v mednarodnih odnosih za odpravo rasizma, rasne diskriminacije in apartheida odsev notranje jugoslovanske družbene stvarnosti in izpričuje neločljivo enotnost njene notranje in zunanje politike. Jugoslavija je dala velik prispevek k izgradnji mednarodnega pravnega mehanizma za boj proti vsem pojavom rasizma in rasne diskriminacije. Dosledno je podpirala in podpira tudi vsa druga prizadevanja OZN na tem področju. Jugoslavija daje materialno pomoč in vsestransko politično podporo osvobodilnim gibanjem ljudstev Namibije, Zimbabveja in Azanije, ki bi-jejo svoj zgodovinski krvavi boj proti manjšinskim in nelegalnim rasističnim režimom.

Gibanje neuvrčenih dežel je že na svoji prvi konferenci na vrhu v Beogradu leta 1961 ostro obsodilo rasno diskriminacijo.

V deklaraciji konference piše: „Udeležence konference ostro obsojajo politiko apartheida, ki jo izvaja Južnoafriška Unija in zahtevajo njeno takojšnjo prekinitev. Nadalje ugotavljajo, da je politika rasne diskriminacije kjerkoli v svetu resna kršitev ustanovne listine Združenih narodov in univerzalne deklaracije o pravicah človeka.“

Peta konferenca neuvrčenih dežel na vrhu v Colombu je ponovno potrdila trden namen gibanja, da se z vsemi sredstvi najbolj energično spoprene z rasizmom, apartheidom in rasno diskriminacijo. Na konferenci so med drugim izrazili prepričanje, da je položaj na jugu Afrike „še naprej resna grožnja za mednarodni mir in varnost“ in potrdila svojo privrženost popolni odpravi kolonializma, apartheida in rasne diskriminacije v tem delu sveta. Razen tega so na konferenci ponovno podprli oborožen boj proti vsem oblikam rasne diskriminacije na afriškem jugu. Zavzeli so se tudi za uresničitev neodtujljive pravice ljudstva Zimbabveja do samoodločbe in neodvisnosti. Konferenca je pozvala države, naj v celoti izolirajo manjšinski rasistični režim v Južni Rodeziji, varnostnemu svetu OZN pa je predlagala, da sprejme obvezne ukrepe za prepoved izvoza orožja v južno Afriko.

Koordinacijski odbor neuvrčenih dežel je v začetku letošnjega leta na zasedanju v Maputu sprejel jasne sklepe glede boja proti rasizmu in rasni diskriminaciji na jugu Afrike in ponovno potrdil podporo neuvrčenega gibanja osvobodilnemu boju ljudstev proti rasizmu, kot tudi deželam tako imenovane prve frontne črte, se pravi deželam, ki mejijo z manjšinskimi rasističnimi režimi in ki so zato najbolj izpostavljene njihovim političnim in drugim pritiskom ter vojnim posegom.

Dogovori iz Maputa bodo dali močan zagon nadaljnjim prizadevanjem OZN za dokončno odpravo rasizma na jugu Afrike. Neuvrčene dežele so namreč najbolj odločen in najbolj številni pobudnik dejavnosti proti rasizmu in rasni diskriminaciji v okviru sistema OZN. Problem rasizma v Južnoafriški republiki je bil na dnevnem redu generalne skupščine OZN že leta 1946, ko se je Indija pritožila zaradi položaja njenih migrantov v tej državi; prva komisija OZN za vprašanja apartheida je bila ustanovljena že leta 1953.

Od takrat so Združeni narodi prehodili dolgo pot. Zaščito pravic človeka in prepoved rasne in druge diskriminacije ureja danes več kot 40 mednarodnih pravnih instrumentov, ki so jih pripravili v okviru OZN. V pogledu rasizma in rasne diskriminacije sta najbolj popolna dva instrumenta: konvencija o preprečevanju vseh oblik rasne diskriminacije in mednarodna kon-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Spominska svečanost ob 35-letnici smrti komandanta Franca Visočnika-Valenta

Kot smo že na kratko poročali, je bila pred nedavnim v Heleni, to je na sončnih pobočjih Pece v Mežiški dolini, spominska svečanost v čast pred 35 leti padlemu komandantu 3. bataljona vzhodno koroškega odreda, Franca Visočnika-Valenta iz Šmarjete pri Pliberku. Proslave se je udeležilo veliko število nekdanjih partizanov, med njimi zastopniki Zveze koroških partizanov pod vodstvom Lipija Kolenika ter številnih zastopnikov družbenega življenja.

Spominsko svečanost je otvoril predsednik odbora Zveze združenj borcev Helena tovariš Erik Podojsteršek, ki je nakazal potek borbe oziroma, kako je prišlo do tragičnega dogodka, v katerem sta zgubila življenje komandant Visočnik in njegov spremljevalec Jože Glančnik. Za njim je spregovoril sekretar ZKP Lipej Kolenik, katerima sta še sledila govora predsednika občinskega odbora ZZB Ravne tovariša Ivana Moč-

Julija 1944, od koder je šel na položaj Pece in se nastanil v lovski koči nad vasjo Helena. Tam so se zadrževali in hodili na razne akcije v okolico Črne, Mežice in Pliberka. Na pliberško stran je pogosto hodil z minerskim vodom, kjer so minirali progo in ostale objekte. Tudi ob priliki, ko je v Heleni padel, je pred tem prišel v taborišče bataljon iz Pliberka oziroma Šmarjete pri Pliberku.

Tistega usodnega dne so v Heleno iz Črne prišli Nemci. O tem je zvedel tudi pisec pisma, takratni namestnik komandanta in se takoj podal s četo proti Heleni, da ugotovi koliko je Nemcev, da jih prežene ali celo uniči. Medtem je Visočnik prišel s terena v taborišče in ko je zvedel, da so Nemci v Heleni in da je Petan s četo odšel, da jih napade, je tudi on do vasi Helena pohitel s spremljevalcem Jožem Glančnikom, kjer sta oba padla pod streli nemškega mitraljeza. Zaradi tega je tudi nameravana akcija, da se prežene oziroma uniči nemške fašiste, padla v vodo. Borbo z Nemci v Heleni pa ne bi bilo pametno tvegati, ker bi lahko prišlo do požiga vasi. Po odhodu čete iz vasi so oba tovariša pokopali pri Heleni, se poslovili od komandanta ter odšli oz. naredili premik na vrh Pece, kjer so naslednji dan vodili uspešno borbo z Nemci.

Sekretar Zveze koroških partizanov Lipej Kolenik pa je v svojem govoru z zadovoljstvom ugotovil, da so prišli nekdanji borci iz vseh krajev od tu in onstran meje, da se poklonijo spominu pred 35 leti padlemu komandantu Francu Visočniku-Valentu iz Šmarjete. O njem je povedal, da je bil kmet in da je moral okusiti vso trdoto tedanjega težkega časa. Kot po večini koroških Slovencev je moral tudi on služiti vojsko Hitlerju. Kot zaveden koroški rodoljub — samorastnik, pa je spoznal, da je na napačni poti in se je pridružil partizanom, kjer je zaradi svoje izredne hrabrosti hitro napredoval do komandanta bataljona. Tovariš Kolenik je ob tej priložnosti tudi kritično omenil, da je Zveza koroških partizanov na Koroškem in Zveza združenj borcev v Sloveniji veliko premalo storila, da bi se padlemu koman-

dantu dalo tisto koroško politično važnost, ki mu pripada. Storiti moramo več za ohranitev spomina nanj in predlagal, da bi se kakšno javno ustanovo ali kaj drugega poimenovalo po njem.

K spominski svečanosti sami je tovariš Kolenik dejal: „Prišli smo kot pred 35 leti iz vseh vetrov v Heleno, v področje naše mogočne Pece, ki nam je pred tolikimi leti dajala zavetišče, njeni prebivalci pa vsestransko podporo. Prav tukaj je bilo važno križišče v takratnem partizanskem boju. Tukaj je bila kurirska stanica, od koder so šli kurirji na vse strani v Mežiško dolino, v Podjuno, v Štani in še drugam. Tudi 3. bataljon vzhodnega koroškega odreda je imel prav tukaj v nedrih Pece svoje operativno področje, prav tako tudi minerci in obveščevalci. Preko Heleno so šle poti teh edinic v Solčavo, na pliberško področje, v Strojno, preko Komlja čez Dravo, v Leše in Kotlje. „Prišli smo, da obudimo spomine na težke dni, da bi tudi mladi spoznali in nadaljevali tradicije naše partizanske borbe.“ Tovariš Kolenik je svoj govor zaključil z besedami — bodimo budni, da se vojna in z njo grozodejstva nikdar ne povrnejo več, večna slava padlim za našo svobodo.

Po spominski svečanosti je bilo družabno srečanje na domu predsednika krajevnega odbora ZZB tovariša Erika Podojsterška. Tem potom se ZKP za pristrčno gostoljubnost iskreno zahvaljuje prav tako tudi občinskemu odboru ZZB Ravne na Koroškem za vso prizadevnost, da je spominska svečanost tako lepo uspela.

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na

IZLET NA GORENJSKO

v nedeljo 16. septembra 1979
z odhodom ob 5.30 uri iz
Ždovclj in ob 6. uri iz Borovlj
(avtobusna postaja).

Pot bo vodila z omnibusom preko Ljubelja, Bleda in Pokljuke (obisk partizanskega spomenika) v Bohinj, kjer si bomo ogledali novi spomenik prvopristopnikom na Triglav ter se udeležili tudi znane družabne prireditve „Kravji bal“. Izlet bo pod strokovnim vodstvom vodiča. Prijave do konca avgusta: SPD Borovlje, Andrej Wieser, Hauptplatz 9 ali Posojilnica Borovlje, Pfarrhofgasse.

nika ter tovariša Tomažina Petra, ki je spregovoril v imenu področnega odbora ZZB Ravne.

Kot že povedano je bil komandant Visočnik doma na Koroškem v Šmarjeti pri Pliberku. O njem je bilo sorazmerno malo slišati. Prav na tej spominski svečanosti pa je bila pravzaprav prvič dana priložnost, da več zvedo o njem. Tako se je iz ust številnih njegovih takratnih tovarišev slišalo, da je bil komandant Visočnik silno hraber in zelo priljubljen pri svojih borcih. Iz pisma namestnika komandanta Petana Mihe, ki se iz zdravstvenih razlogov ni mogel udeležiti spominske svečanosti, pa smo lahko razbrali, da je bil 3. bataljon Vzhodno koroškega odreda ustanovljen pri Prosencu v drugi polovici

Slovensko prosvetno društvo „Herman Velik“ v Selah-Kotu vabi na

POHOD NA KOŠUTICO

v nedeljo 19. avgusta 1979
Zbirališče ob 7. uri pri
Gorniku na Zvrhnjem Kotu. Po
pohodu se bomo zbrali spel
pri Gorniku na Zvrhnjem Kotu,
kjer bom imeli piknik.
Ljubitelji narave

pristrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50; tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Peter Kuhar

PETDESETLETNIK

V nedeljo bo v Železni Kapli obhajal svoj petdeseti jubilej Peter Kuhar, predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ v Železni Kapli.

Našega jubilara pa ne poznamo samo kot aktivnega kulturnega delavca, marveč tudi kot odličnega gospodarstvenika (zadružnika) in političnega delavca, kateremu se imamo mnogo zahvaliti, za to kar je bilo storjenega tako na kulturnem kakor tudi na gospodarskem in političnem področju v dobrobit naše slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Peter Kuhar je bil v zadnji vojni, ko je pri nas divjal fašizem, eden izmed najmlajših koroških slovenskih partizanov in je sin znane kulturne delavke Jelke Kuharjeve, ki se je prav tako v minuli vojni borila v vrstah borcev za svobodo.

Vsa leta po vojni stoji v prvih vrstah našega narodno-političnega dogajanja in boja za pravice našega ljudstva na Koroškem.

Naš jubilar je zelo vitalen, kar nas prepričuje v mnenju, da bo še mnogo ustvaril v našo skupno korist, to je za dosego pravic koroških Slovencev.

Ob njegovem življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo in želimo še mnogo uspeha. Predvsem pa mu želimo zdravja in pobud, da bo lahko še v prihodnjih desetletjih opravljal svoje odgovorno poslanstvo na številnih področjih v našo skupno korist.

Po petih mesecih delovanja otroškega vrtca v Šentprimožu

Od 13. avgusta do 18. septembra so v dvojezičnem otroškem vrtcu v Šentprimožu v Podjuni prve počitnice. Po prvih petih mesecih delovanja vrtca kaže, da se bo nadaljevalo uspešno delovanje, kakor se je to kazalo že kmalu po otvoritvi. Število 30-ih otrok so kmalu dosegli in vse kaže, da bo tudi v bodoče otroški vrtec prej premajhen kot prevelik. Starši — tudi tisti, ki so bili ob začetku skeptični — pa so zadovoljni z delovanjem vzgojiteljice, varuhinje in vodstva otroškega vrtca.

Zanimanje za dvojezični otroški vrtec je naraslo in jeseni bi vrtec sprejel lahko okoli 50 otrok, če bi imel večjo kapaciteto. Tudi zanimanje nemškogovorečih staršev raste, verjetno bo v jeseni 1980 še 4 otrok več, ki znajo samo nemški jezik. To bi bil seveda lep uspeh in ponovna vzpodbuda, da otroški vrtec nadaljuje pot ki jo je ubral. Prvi nemškogovoreči otroci so se v teku prvih petih mesecih naučili že toliko slovenščine, da razumejo vse v zvezi z vsakdanjimi opravili in da odgovarjajo tudi že v slovenskem jeziku. Zato tudi ni več potrebna združitev otrok v različnih jezikovnih skupinah, ki se je v prvih tednih izoblikovala. K temu je prispevala seveda dvojezična vzgoja,

za otroške vrtce je bil zadovoljen z delovanjem in ni imel nobenih negativnih pripomb.

Od 1. januarja 1980 naprej bodo v otroškem vrtcu morali povisati prispevek za otroka na 470 šilingov. Tako to zahteva deželna vlada, ki daje podporo le pod tem

Z barvami, ki se lahko odstranijo, rišejo otroci na šipe

pogojem, da doseže prispevek staršev določeno višino. Na prošnjo Slovenskega šolskega društva je dosedaj koroška deželna vlada podprla gradnjo dvojezičnega otroškega vrtca s 75.000 šil. in dodatno dala 30.000 šil. kot priznanje za ustvaritev 30-ih mest v otroškem vrtcu.

Rezultat ankete o Slovenskem vestniku

Anketa je rezultat povpraševanja okoli 30 naročnikov Slovenskega vestnika. Merodajna so mnenja, ki jih je bilo slišati večkrat oz. posamezna, ki so se zdela pomembna. Anketa velja za občine Globasnica, Škocjan in Galicija.

Kdo bere Slovenski vestnik? Značilno je, da ga berejo pravzaprav le starejši ljudje, od teh pa večina prebira le določena področja, npr. krajevna poročila. Redki mladi, ki ga berejo, se zanimajo v glavnem le za šport in program bodočih prireditev. Premalo je čtiva, ki bi nagovarjalo mladino, zato bi bilo dobro uvesti posebno mladinsko stran.

Vzrokov zato, da naši ljudje Slovenskega vestnika ne prebirajo v večji meri, je več. Eden od teh je gotovo tudi neznosna konfliktna situacija v poveljih letih, ko so ponekod pod grožnjo ekskomunikacije prepovedali branje Slovenskega vestnika. Posledice so vidne še danes, saj so cele vasi, kjer ni niti enega Vestnika.

Glavni vzrok nedvomno najdemo v skrajno nezadovoljivi narodnopolitični situaciji. V tej igri posebno žalostno neslavna vloga. Že tako skrajno nezadovoljivi pouk slovenščine ima še to veliko pomanjkljivost,

da poučujejo slovenščino kot kakšen tuj jezik, namesto da bi knjižni jezik poučevali na podlagi in s pomočjo krajevnih slovenskih narečij. Rezultat je, da se mnogi naši ljudje ne identificirajo s knjižno slovenščino. Mnogi si iz strahu pred neljubimi posledicami na delovnem mestu ali izgubami v lastnem podjetju (gostilničarji) ne upajo naročiti Slovenskega vestnika. Dogaja se tudi, da si ljudje zgolj zaradi ljubega miru ne naročijo SV, kajti vsak slovenski časopis v hiši je za nerazumljive sodeženlane že provokacija.

Kaj je po mnenju bralcev v Slovenskem vestniku potrebno spremembe? Zboljšati je treba ilustracije, člankom dodati več slik. Mnogi starejši si žele večje črke. Dostikrat je slišati tudi željo po bolj kontrastnih pisavah, ki naj bi jasneje omejevale različne članke. Programi bodočih prireditev naj bi zaradi boljše preglednosti bili strnjeni na eni strani.

SV naj bi več poročal o občinskih sejah na dvojezičnem ozemlju. Treba je poročati tudi o tistih društvih in njihovem delu v večji meri, ki niso včlanjene v ZSO. SV bi moral posvečati več pozornosti tudi in še posebej narodnostno najšibkejšim krajem dvojezičnega ozemlja.

Kraut Lojze

Sele in gorska imena

Koroški Slovenci smo tesno povezani z našimi gorami, kar med drugim prepričljivo dokazujejo tudi imena naših slovenskih prosvetnih društev, ki imajo imena po naših gorah, kot so to na primer „Obir“ na Obriskem, „Kočna“ v Svečah, „Jepa“ v Ločah nad Baškim jezerom, „Dobrač“ na Brnci, „Gorjanci“ v Kotlari vasi na Gurah in „Košuta“ v Selah. Namen tokratnega prispevka je seznaniti se z idiličnim gorskim letoviškim krajem pod Košuto — Selami in s topografskimi imeni skoro povsem slovenskega gorskega področja.

Gorski masiv Košute je najmočnejši in najhomogenejši v Karavanah. V 10 kilometrov dolgi sklenjeni verigi ima ta predel Košute kar šest velikih samostojnih vrhov, ki presega 2000 metrov višine. Severna stran Košute, pod katero se nahajajo Sele, je po vsej dolžini spodrezana z ogromno steno, ki se v divjih stolpih, grapah in stenah lomi v globino. Celotno pogorje Košute s številnimi nižjimi gorskimi odrastki doseže dolžino nad 20 kilometrov, saj h Košuti štejemo ves gorski masiv med jezersko in ljubelsko cesto.

Sele-cerkev (951 m), z okolico je idilično gorsko letovišče, ki se razprostira po visoki dolini, katero zapirajo od vseh strani, Grlovec, Setiče, Obir in prepadne skalne strmalje Košute. Poleg kraja Sele-cerkev so prilepljeni v pogorje Košute še Zgornji in Srednji Kot ter Šajda.

Kakor smo že omenili, je namen tega prispevka, da se posvetimo imenoslovju gorskega področja Košute. Z vsako izdajo novega zemljevida moramo na žalost ugotoviti, kako grobo se greši proti najosnovnejšim pravicam našega ljudstva, ko se mu krati možnost uporabljanja avtohtonih topografskih imen v javnosti s tem, da se uvajajo nova imena, „pozablja“ pa stara slovenska, ali pa se le-ta prefunkcionirajo v kakšne nesmisle, kot je na primer gorsko ime Gračnica (sosednja gora nad Bleščečo planino), ki se je v teku zadnjih let iz Gratschenitzen prelevila v Gratschützen (grebenski strelci). Kakšni elementi imajo tukaj prste vmes res ni težko uganiti. Slovenski planinci se zelo prizadevajo, da bi zavrli ta negativni razvoj, ki prav gotovo ni v korist boljšemu razumevanju med obema narodoma v deželi. Zapeti večni „včerašniki“ naj končno sprevidejo, da se identitete Slovencev na Koroškem ne da zbrisati s falzificiranjem topografskih imen ali z zamolčanjem. Naše ljudstvo s svojo aktivno dejavnostjo odločno dokazuje svojo navzočnost, zato so takšni poskusi negiranja našega obstoja samo še znak nemoči ali zaslepljenosti.

V Košuti je še mnogo imen, ki jih ne najdemo na nobeni specialki. Naš namen je reaktivirati takšna imena, da ne pridejo v pozabo. Tudi to je pomembno delo za ohranitev naše narodne skupnosti, ki se mora trdo boriti za svoj narodni in gospodarski obstoj. Spet bomo navedli celo

vrsto imen — znanih in manj znanih. Tudi tokrat prosimo naše prebivalstvo, da nam pri tem delu pomaga. Prvo gotovo je še mnogo več imen, ki so med domačini v uporabi, vendar javnosti niso znana.

V Košuti je najbolj značilen glavni greben, ki se v skoro premi črti vleče od Obirskega do Ljubelja. Začimo na vzhodu in kot prvo goro naj omenimo Mali vrh, 1263 m, ki je v avstrijski specialki označen kot Zwölferkopf. Svet, ki se razprostira med Malim vrhom in sedlom Potok, 1406 m, se imenuje Hirs in se nahaja na tako imenovanem Kališnikovem področju (v zapisih — Kalischnik-gebiet der östlichen Koschuta). Na tem področju so markantne točke — Režovnikovo poldne, 1504 m (Reschounikturm); Kališnikovo poldne, 1568 m (Kalischnikturm); Melišnikov turn (Maleschnikturm); Mož (Mann) in sedlo Potok, 1406 m. Zahodno od sedla je Mala Košuta, 1739 m, kateri proti zahodu sledi prvi dvatisočak Tolsta Košuta, 2059 m. S tem vrhom se začneja osrednji masiv Košute, ki se vleče do Hajnževega sedla, 1708 m (Hainschsattel). Zareza Škrbine, 1867 m (Škarbina) med Tolsto Košuto in Hajnževim sedlom pa deli s severa lepo vidno skalno bariero na vzhodno in zahodno polovico. V vzhodni je najvišji vrh Košutnikov turn, 2134 m (Koschutnikurm), kate-rega s Tolsto Košuto veže greben Hriberne. Prvi mali skalnati vrh zahodno od Košutnikovega turna se imenuje Ostrv (tudi Zadnja Košuta), kateri sledijo v grebenu do Škrbine Macesje (Lärchenberg) in še vrhovi: Visok vrh, Tegoška gora, 2026 m in Pišenca, 1999 m (Windhöhe). Severno od Macesja se nahaja znana plezalna gora Čajnik (Lärchenturm). V zahodnem delu osrednjega masiva, ki se vleče kot smo že omenili do Hajnževega sedla pa so vrhovi Kladivo, 2093 m (Hainschturn); Kofce, 1967 metrov in Veliki vrh, 2088 m.

Osrednjemu masivu Košute sledi najzahodnejši del pogorja Košute s Košutico, 1969 m, (Baba), ki se konča na ljubelskem gorskem prelazu.

Nadaljnje vrhove oziroma značilne gorske točke, ki pa so precej nižje, najdemo v severnih odrastkih Košute. Začenši na vzhodu so to: Melišnikov les, 1264 m (Melischnikwald); Režovnik (Reschounik), vzhodno pobočje Melišnikovega lesa; Šajda, 1069 m (Scheidassattel), sedlo

med Košuto in Obirjem; Drogar, 1410 m, severno od Kališnikovega poldneva; Koželji hrib, 1441 m (na starih kartah Pipan vrh), severno od sedla Potok; Potokgraben (južno od sedla Potok); Plazovje (pobočje severno od Tolste Košute); Vilice, 1799 m (severno od Košutnikovega turna); Sedlo Mejnik, 1500 m in nekaj metrov južneje Mejnikov vršček, 1517 metrov, s prelepim pogledom na stene Košute; Zelenec, 1553 m (severno od Mejnika in južno od Sele-cerkev); Jedvoved (področje od Zelenca do grape Huda jama); Košutnikov rob, 1286 m (vrh med Selami-cerkev in izvirom Borovnice oz. Freipaha); Cipar vrh, med Zelencem in Košutnikovim robom; Cevce, 1434 m (Tscheuz), gora severno pod Macesjem; Mrzli log, graben in planina med Zelencem in Cevcem; Tolsti vrh, 1551 m, gora med Sele-cerkvijo in Sele-Kotom; sedlo Pišenca, 1389 m (Pischenzasattel), severno pod Pišenco in južno pod Tolstim vrhom; Seča, severno pobočje Tolstega vrha (v starih specialkah U Sebša); grapa Huda jama, med Cevcem in Tolstim vrhom; Dovjakovo sedlo, 1555 m (v starih zapisih Vokovnikovo sedlo), severno od Košutice; Grintovec, 1809 metrov (Grintoutz), severno nad Dovjakovim sedlom; Hajnžev Praprotnik 1727 m (Zeller Praprotnik) severovzhodno od Grintovca; Mlečnikova planina (vzhodno pod vrhom Hajnževega Praprotnika); Tomaški oz. Tomažev vrh, 1503 m, severno od Hajnževega Praprotnika; Lokovnikova planina, 1543 m (Vokounigalm) pod vrhom Grintovca; Majerjeva planina (Maieralm) med Grintovcem in Hajnževim Praprotnikom; Petrov vrh, 1427 m (Petroutz), severni odrastek Grintovca; Hajnžev graben (Hainschgraben) med Tolstim in Tomaškim vrhom; Majarjev graben (Maiergaben) med Tomaškim in Petrovim vrhom; Žerjavova planina, severovzhodno pod Košutico; Bulhar ali Vihar, greben severno od Žerjavove planine; Strgavnica pd. Strhavna, prehod preko Viharja; Žerjavov Praprotnik, 1499 m (Loibler Praprotnik) severno od Strgavnice; Žerjavov graben, med Praprotnikom in Petrovim vrhom; Kosmatica, 1275 m, vrh zahodno od Ridovca v ljubelski dolini; Krasnikov graben, severno pod Kosmatiko ter Špicarjev graben (Spitzargaben), južno pod Kosmatiko. Navedli smo precej gorskih imen, prav gotovo pa jih je še mnogo več.

Če so katere nejasnosti ali netočnosti nam to dragi bralci sporočite. Kot smo že večkrat naglasili, je naša želja skrbeti za to, da ohranimo avtohtona slovenska imena. Seveda pa je to mogoče samo, če imamo dovolj podpore s terena, kjer živijo naši ljudje, katerih davni predniki so dali imena goram, grapam, potokom, rekam, krajem, domačijam itd.

750 let mesta Kamnik

Mesto Kamnik pod Kamniškimi Alpami praznuje letos častiljiv jubilej — 750-letnico obstoja oziroma svoje prve omembe kot mesto v zgodovinskih virih. V Kamniku se v ta namen že od začetka leta vrstijo številne kulturne prireditve, ki jih naznanjajo v pisana srednjeveška oblačila odeli in s fantarimi opremljeni „glasniki“ jubileja.

Zgodovina mesta Kamnika je burna in pestra: vse od prve vladavine najmočnejših fevdalcev na Kranjskem preko razcvetanja mestne trgovine in obrti do današnjega industrijskega mesta.

Pisani viri prvič omenjajo Kamnik kot kraj z imenom Stein leta 1143. O kakšni ustanovni listini mesta pa žal ni sledu, vendar pa pisani viri že leta 1229 omenjajo meščane Kamnika. Zatorej so si Kamničani to leto izbrali za „uradni začetek“ svojega mesta, čeprav ne izključujejo možnosti, da bodo na simpoziju zgodovinarjev oktobra letos, ko bodo spregovorili o zgodovini mesta, morda dokazali novo letnico nastanka.

Že v 13. stoletju je imelo mesto svojo bolnišnico in cerkveno šolo, slovelo je po željarski, krznarski in usnjarski obrti, po marljivih in za napredek vnetih meščanov. Kamničani so bili vedno trdoživo ljudstvo. Tudi močan potres v 16. stoletju in vrsta požarov mestu niso mogli do živga; vedno znova se je opomoglo.

Zemljepisna lega Kamnika in okolice, skozi katero se vijejo reke in potoki, je nudila ugodne pogoje in možnosti za razvoj obrti. Pisani viri pričajo, da je imel neki kamniški meščan že leta 1323 mlin na Bistričici. Mlinom so se pridružile tudi žage in valjalnice za sukno, to so naprave podobne slopam, le da so v korita namesto zrnja zložili sukno, po katerem so tolkla kladiva in ga gnella. V 14. stoletju se je razširila obrtna dejavnost še na železarstvo in usnjarsko, ki sta že v naslednjem stoletju doživeli razcvit pod okriljem ce-hovskih organizacij.

15. stoletje je bilo za Kamnik sploh bogato, kar se je pokazalo v tem, kako so gradili hiše, ki so bile okrašene s kamni in železnimi oknicami ter da so meščani imeli že svoje kopališče in sicer za mestnim obzidjem. In še eno olajšavo so imeli prebivalci Kamnika — leta 1478 je cesar Friderik dal podložnikom, ki so se že naselili v mestu, dovoljenje, da smejo ostati v mestu. Manj sreče pa so Kamničani imeli v 17. stoletju. Nova cesta, ki so jo speljali prek Črnega grabna (današnje cesta čez Trojane), je namreč to mesto odrezala od glavnih prometnih poti, tako da je začelo lesti v gospodrske težave, vendar so to situacijo delno popravili s tem, da so leta 1891 speljali železnico iz Ljubljane v Kamnik.

Casi pa se spreminjajo in tako so pred desetletji po drugi svetovni vojni ukinili železniški promet na tej progi; lani pa so prago znova odprli — na veliko veselje tistih Kamničanov, ki odhajajo po vsakodnevnih opravkih v Ljubljano, saj se jim sedaj ni več treba drenjati v avtomobilski gneči na ljubljanskih prenapolnjenih ulicah.

Kamnik ima na osnovi dolgoletne tradicije razvito industrijo. Le tehnologija v tovarnah je že precej zastarela tako da so potrebna precejšnja vlaganja. Predvidevajo, da bodo letos vložili v gospodarstvo 620.000.000 din.

Mesto Kamnik pa ima tudi številne turistične zanimivosti — med njimi velja omeniti dneloma ohranjeno staro mestno jedro, ki ga obnavljajo, razvaline malega gradu, muzej v gradu Zaprice, bližnja Velika planina in prelepo dolino Kamniške Bistrice — ki so že od nekdaj privlačile ljudi. Med nadaljnjimi prizadevanji v korist izboljšanja turizma je vsekakor odkritje termalnega vrelca in čistilna naprava, ki naj bi Bistrici vrnila sloves čiste, bistre reke.

Kamnik pa ima bogato preteklost tudi na področju znanih mož, ki so se v mestu bodisi rodili bodisi živeli in delali. Tod se je rodil znameniti borec za severno mejo general Maister, kamniško mladež je poučeval Jakob Zupan, ki je zložil napev prve slovenske opere Belin, precej let je bil zborovodja prvega slovenskega pevskega društva Lira Emil Adamič, nemalo del je pustil mestu pionir slovenske moderne arhitekture mojster Plečnik. Tudi pesnikov ni manjkalo — naj omenimo samo Antona Medveda in Frana Albrehta, življenja pa je zaneslo v Kamnik odvetniškega koncipienta, avtorja slovenske himne Naprej, Simona Jenka, ki je leta 1868 postal prvi tajnik znamenite kamniške čitalnice.

Kulturno življenje je še danes zelo razgibano — živahno deluje delavsko kulturno društvo Solidarnost, še vedno razveseljujejo poslušalce s svojim lepim petjem člani Lire, po okoliških krajih pa so zelo prizadevni amaterske kulturne skupine.

Kamničani pa so tudi vneti telovadci, smučarji, planinci. In kadar se Kamničani pohvalijo z bogato športno tradicijo, ne pozabijo povedati, da je bil nekoč med najbolj vnetimi telovadci v njihovem mestu sam Josip Broz, tedaj mladi delavec v tovarni kovanih izdelkov.

Kamničani so se namenili letošnji jubilej mesta praznovati delovno. Obetajo namreč otvoritev novega šolskega centra usmerjenega izobraževanja, nekaj novih proizvodnih obratov, prvi del obvoznice okrog mesta, novo športno dvorano. Pridobili naj bi nov kulturni prostor — Maleševo galerijo in še kaj.

(Nadaljevanje s 3. strani)

vencija o preprečevanju in kaznovanju zločina apartheida. Obe konvenciji vsebujeta materialno pravno opredelitev različnih oblik rasne diskriminacije in apartheida, določata načine implementacije teh načel in odredb na nacionalni in na mednarodni ravni ter ustanavljata mednarodni telesi, ki spremljata njuno izvrševanje v praksi.

Na izrednem zasedanju generalne skupščine OZN ob 25-letnici univerzalne deklaracije o pravicah človeka 10. decembra 1973 je generalna skupščina proglasila naslednjih deset let za „desetletje boja proti rasizmu in rasni diskriminaciji“ in sprejela program tega boja na nacionalni in mednarodni ravni. Ob proglasitvi programa je generalni sekretar OZN pozval vse države, da na vse mogoče načine sodelujejo pri njegovem uresničevanju in da vsako drugo leto poročajo ECOSOC-u o sprejetih ukrepih. Tridesetletne izkušnje OZN v boju za uveljavljanje enakopravnostne družbene skupnosti na jugu Afrike pa je generalna skupščina OZN leta 1976 strnila v „program akcij proti apartheidu“.

Ob koncu prve polovice uresničevanja programa desetletnega boja proti rasizmu in rasni diskriminaciji je OZN lani sklicala svetovno konferenco o tem vprašanju, na kateri so ocenili prehojeno pot in se dogovorili za nadaljnje ukrepe. Program akcij, ki ga je konferenca sprejela, predvideva odločne ukrepe na nacionalni, regionalni in širši mednarodni ravni, da bi že pred koncem desetletja dosegli še večje rezultate pri odpravljanju vseh oblik rasne diskriminacije, apartheida in segregacije.

Posebno skrb je Organizacija združenih narodov posvetila boju proti rasističnim in nelegalnim režimom na afriškem jugu — v Južnoafriški republiki in Južni Rodeziji — ter problemu Namibije. Generalna skupščina in varnostni svet sta sprejela številne sklepe, resolucije in priporočila o prekinitvi političnih, ekonomskih, vojaških in kulturnih ter drugih stikov z rasističnimi režimi na jugu Afrike, da bi jih s tem mednarodno izolirali in povečali možnosti za njihovo ukinitve. Najnovejši sklepi varnostnega sveta, s katerimi bi zagotovili neodvisnost Namibije in svoboden napredek njenega ljudstva, čakajo na izvršitev, ker so naleteli na izzivalni odpor južnoafriškega rasističnega režima, ki si lasti pravico nad to deželo. V okviru OZN so bili ustanovljeni tudi mednarodni skladi za financiranje pomoči žrtev rasističnih režimov, za propagando in druge oblike boja proti rasizmu.

Boj za dokončno uničenje rasizma na jugu Afrike bo trajal še dolgo in bo terjal od borcev osvobodilnih in protirasističnih gibanj še mnogo žrtv. Kot primer naj povemo, da je večina za-

hodnih razvitih držav — izkoriščajoč vprašanje cionizma — raje že pred koncem lanske svetovne konference za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji svedovanje zapustila, kot pa da bi dala svoj pristanek k mednarodnim ukrepom, s katerimi bi v najkrajšem času odpravili manjšinske rasistične režime na afriškem jugu in zagotovili ljudstvom Zimbabveja, Namibije in Azanije popolno enakopravnost v okviru svobodnih in neodvisnih držav.

Ravnanje teh držav je ponovno potrdilo imperialistično naravo politike rasizma in apartheida. Ta politika je v bistvu sredstvo, s katerim si mednarodni kapital — zlasti kapital, ki je koncentriran v nadnarodnih kompanijah, zagotavlja izkoriščanje in dobičke na jugu Afrike in surovinsko bazo za mnoge ključne gospodarske panoge. Na tej materialni osnovi so utemeljeni tudi razlogi za politično in vojaško prisotnost zahodnega bloka v tem delu sveta.

Spričo čedalje močnejših osvobodilnih gibanj in čedalje širšega odpora v svetu proti sedanjemu stanju na afriškem jugu, so zahodne sile začele v zadnjih letih iskati možnost, da bi prek spodbujanja nesoglasij in razcepov v osvobodilnih gibanjih vsilili zlasti ljudstvom Zimbabveja in Namibije polovične rešitve, da bi si lahko zagotovili tudi v prihodnje možnosti za nemoteno uresničevanje svojih imperialističnih in blokovskih interesov.

Iz tega globalnega političnega rezervoarja črpa svojo moč sedanja politika rasističnih režimov, s katero si prizadevajo zasleptiti osvobodilne težnje podjarmljenih ljudstev z ustanavljanjem nekakšnih „domorodnih lokalnih avtonomij“, s prirejanjem volilnih fars v Namibiji itd. Razen tega bi hoteli po preizkušenem izraelskem receptu z oboroženimi intervencijami v sosednjih afriških državah zaustaviti osvobodilni boj ljudstev Namibije, Zimbabveja in Azanije. Razvojne potrebe dežel tako imenovane prve fronte črte ter njihov geografski položaj večkrat zmanjšujejo njihove možnosti za enoten odpor politiki rasistov.

Na drugi strani si države vzhodnega tabora prizadevajo do skrajnosti izkoristiti nastali položaj — predvsem pa stisko prizadetih afriških držav — za okrepitev svoje prisotnosti v tem delu sveta. Tako se afriški jug čedalje bolj spreminja v poligon za blokoveke spopade, ki dejanske interese ljudstev tamkajšnjih dežel objektivno poliskajo v ozadje. Razmere ponazarja stara afriška modrost, da je trava vselej poteplana tam, kjer se sloni med seboj spopadajo. Neuvrščene dežele in osvobodilna gibanja na afriškem jugu bi zagrešila zgodovinsko napako, če bi iskala dolgoročne rešitve za svoje politične težnje v opiranju na enega izmed blokov in se sklicevala na ideološko in tako imenovano revolucionarno povezanost z njim. Dokončno odpravo rasizma in izbojevanje svobode in neodvisnosti ljudstev v tem

delu sveta bo moč doseči le z doslednim uresničevanjem sklepov OZN in s krepitvijo neuvrščenega položaja dežel tega področja.

Na nacionalnih in na mednarodnih ravneh pa obstajajo še mnogi drugi zadrtki za popolno enakopravnost vseh ljudi ne glede na njihovo raso, barvo kože ali etnično in nacionalno poreklo. V mnogih državah, ali kjer so s sklepi o osamosvojitvi uveljavili načelo formalne — de iure — enakopravnosti, bi si morali tudi s temeljitimi socialno-ekonomskimi strukturnimi spremembami zagotoviti dejansko — de facto — enakopravnost vseh ljudi. Velike vrzeli so v vzgoji in izobraževanju zlasti mladih v duhu rasne in narodne pristranosti in razumevanja, v odpravljanju vsakršnih rasnih in drugih predsodkov. V mnogih državah ne preganjajo razpihovanja rasne in narodnostne nestrpnosti in mržnje kot kaznivno dejanje, ne prepovedujejo propagande v tem duhu in ustanavljanja organizacij in društev, katerih dejavnost izhaja iz rasističnih, neonacističnih in podobnih ideologij. Mednarodni pravni in politični akti, ki zadevajo človekove pravice, rasno diskriminacijo in apartheid, še niso postali univerzalni. V mnogih državah še niso v ustavnem sistemu in v političnih in socialno-ekonomskih odnosih med ljudmi uresničili načel in določb teh mednarodnih listin. Hkrati se nakazuje potreba, da bi ta določila izpolnili; v tem pogledu je zlasti pomemben jugoslovanski predlog deklaracije generalne skupščine OZN o zaščiti manjšin, o katerem teče sedaj razprava v komisiji OZN za pravice človeka.

Že na podlagi tega nepopolnega pregleda je moč ugotoviti, da je boj proti rasizmu, rasni diskriminaciji, apartheidu in segregaciji še vedno ena najbolj aktualnih nalog mednarodne skupnosti. V skladu z resolucijami in sklepi OZN in s stališči gibanja neuvrščenih dežel, zlasti za na podlagi programa akcij za desetletje boja proti rasizmu in rasni diskriminaciji in tovrstnih priporočil lanske svetovne konference, bo treba še bolj kot doslej spodbujati napredne in demokratične sile v svetu, da bi se še odločneje spoprijele s tem anahronizmom današnjega sveta, zaradi katerega trpijo in so brez kakršnekoli življenjske perspektive milijoni ljudi.

S tem bodo te sile neposredno prispevale svoj delež k boju proti imperializmu, kolonializmu in hegemonizmu. Dolgoročne rešitve pa bo moč doseči le s temeljito demokratično prenovno mednarodnih odnosov, z utrjevanjem sistema svetovne varnosti v okviru OZN in z graditvijo nove mednarodne ekonomske ureditve, ki bo zagotavljala univerzalne materialne temelje tudi za rasno in nacionalno enakopravnost.

Silvo Develak

Tudi kupovanje je umetnost

Ni posebnega, boste rekli: vzameš denar, ko utegneš, pa hajdi v prvo trgovino po tisto, kar potrebuješ! Pa je res tako?

Nima vsakdo dovolj praktičnega posluha za nakupe in ne izjemno razvitega daru za opazovanje razstavljenega blaga v izložbenih oknih. A z malce dobre volje more vsakdo med nami obvladati vsaj najbolj osnovne pogoje nakupovanja.

Denimo — različne cene! Pri nas (tako je tudi drugje) nista v mestu niti dve trgovini z enakimi cenami. Torej si zapomnimo oziroma zabeležimo cene predmeta, ki ga moramo kupiti, ko gremo mimo izložbe. Tako si bomo prihranili nepotrebno hojo po trgovinah tisti dan, ko bomo nakupovali.

Prav gotovo nam pri nakupu pomaga seznanjenost s potrebnimi predmeti, ki ga naredimo doma v miru in zbrano. Morda potrebujemo blago za obleko, torej bo treba kupiti še podlogo, sukance, če ne zaupamo šivilji, gumbe, zadržgo... Tako bomo tudi lažje uskladile barve, površja pa ne bo jeze, če bi nam šivilja hotela vsiliti svoje barvne kombinacije.

Morda ste se v službi spomnili, da prav danes potrebujete za večerjo jajca, peteršilj, nekaj dekagramov klobase... S seboj pa nimate niti mreže niti polivinilne torbe. Torej? V torbici naj bo odslej prostor tudi za plastično vrečko ali miniaturno nailonsko mrežo, ki prenesete tudi nekajkilogramsko obtežitev.

Potem potrebujemo čevlje, in ker lahko dopoldne za pol ure zapustimo delovno mizo, smo se odločili za skok v trgovino s čevlji. Potem smo čevlje naslednji dan obule — in do večera pridobile na peti velik vodeni mehur, na malem prstu pa otiščance. Čevlje je treba kupovati popoldne, ko je noga otekla in tako utrujena, kot je približno vsak dan po osemurnem delavniku in še nekaj domačih nadurah! Če pa ste se že odločili za dopoldanski nakup, ko je noga najbolj spočita, ne verjemite prodajalki, da se bo čevljev sčasoma razširil. Razširil se bo, to je res, samo kaj bo dotlej z vašimi nogami?

Ali vam ugaja neka prav posebna barva? Morda vijoličasta? Zelena, za spremembo rdečice? Bodite disciplinirani pri nakupu in izbiri barv, če vaša denarnica ni ravno nabita. Majhna razuzdanost pri izbiri barv se hitro maščuje: v nekaj dneh ste zadovoljili svojo željo po spremembi ubogali prodajalko, ki je zatrjevala, da se vam tisti rdeči pulover teko lepo poda, zdaj pa ste spoznali, da ste stresli „v temeljih“ svojo oblačilno barvno lestvico. Namesto rdečega puloverja bi bilo treba kupiti — rjav pulover ali — zavoljo prevetelike želje po spremembi — rdečo rutico, ki je mnogo cenejša, a tudi rdeča!

In tako dalje. Kupovanje je umetnost, ki se ne da tako hitro osvojiti. In vsaka med nami kdaj pa kdaj zagreši kaj neprevidega, nedovoljenega — a tako razumljivega...

Drobni nasveti

■ VOŠČENE MADEŽE s pohištva čistimo s krpo namočeno v hladnem olju, ki smo ga malce segreli. Nikar tega delati z noževsko konico, ker boste poškodovale pohištvo.

■ Včasih obidem tudi deset trgovin, ne da bi našle ustrezno barvo nogavic. Če se vam bo ponovno zgodilo, kupite najbolj svetle nogavice in jih skupaj s starimi in zbledelimi potopite v topel ruski čaj, vendar ne takoj po njegovem vretju. Ne pozabite, da morate čaj dobro precediti! Po desetih minutah splahnite nogavice v mlačni vodi in jih obrišite s suho brisačo. Tako pobarvane nogavice bodo vzdržale nekaj pranj, potem pa postopek ponovite.

■ Novo perilo navadno izgubi lesk in trdnost že po dveh ali treh pranjih, postane cunjasto in se rado mečka. Če zadnji vodi za izplakovanje dodate nekaj boraksa, bo perilo spet dobilo prvotno trdnost in lesk ter se ne bo toliko mečkalo in mazalo.

■ Zavese — seveda le pletene — po pranju takoj obesimo na karnise, brž ko prva vlaga odteče. S tem si prihranimo likanje, pa tudi zavese se ne obrabijo tako hitro.

■ Ostanke kuhane krompirja pogrejemo za večerjo tako, da stresemo hladne koščke v vrelo vodo, jih kak minuto kuhamo, vodo odlijemo in nato dušimo. Tako lahko uporabimo tudi krompir od prejšnjega dne.

■ Hladilnik moramo vsak teden odtajati in očistiti. S tem prihranimo tudi precej električnega toka.

Kdaj in zakaj naj odstranimo mandeljne

Najpogostnejša operacija pri nas in v tujini je prav gotovo odstranitev tonzil, nebnic oziroma mandeljnov, kot jim pravimo po domače. Saj je po podatkih, ki so nam na razpolago v nemško govorečih in skandinavskih deželah, več kot 40 odstotkov ljudi prestalo to operacijo. V Ameriki je ta odstotek še večji. Noben kirurški poseg pa ni deležen toliko laičnih komentarjev in razpravljanj kot ravno operacija nebnic. O mandelnih govore matere, ko se vprašujejo kaj je vzrok, da se njihov otrok ne razvija tako, kot bi želele.

Pa tudi odrasli, stari in mladi, velikokrat dolže za svoje težave nebnice. Nekateri operacijo zahtevajo, čeprav jim jo zdravnik odsvetuje. Zopet drugi jo kljub zdravnikovem nasvetu odklanjajo v prepričanju, da se nebnice prepotrebni organ za pravilno funkcioniranje organizma. Slišali so tudi od tega ali onega, ki si je dal odstraniti tonzile, da mu bolezen po operaciji ni prav nič poenostila, nasprotno, težave da so še večje. Velik del staršev operiranih otrok in operirancev samih pa je drugačnega mnenja. Pravijo, da se ima njihov otrok prav tej operaciji zahvaliti, da se bolje razvija. Marsikdo se pohvali, da je po operaciji konec njegovega revmatizma, predvsem pa da je brez ponavljajočih se angin. Komu naj verjamemo, kdo ima prav? Ali tisti, ki menijo, da jim operacija ni prav nič koristila, ali drugi, ki trdijo, da se je njihovo zdravstveno stanje po odstranitvi tonzil močno popravilo.

Pravzaprav moramo velikokrat pritrditi prvim in drugim, prav gotovo pa ne tistim, ki trde, da jim je operacija škodovala in ji pripisujejo vsemogoče slabe posledice.

Da bomo razumeli, zakaj tako, pogledajmo, kaj so pravzaprav nebnice in kakšna je njihova funkcija ter pomen za naš organizem.

Nebnici ležita na obeh stranskih straneh žrela, položeni v trikotastih nišah in sta spredaj in zadaj omejeni z gubama sluznice, v katerih je mišičje. Iz niš se bolj ali manj bočita proti sredini. Če dobro odpremo usta in se pogledamo v ogledalu, lahko opazimo na vsaki strani ob steni nad korenem jezika po eno kot mandelj (zaradi tega tudi popularno ime mandelj) ali pa celo oreh veliko tvorbo. Običajno je površina gladka ali rahlo razbrazdana. Nebnici sta srednje čvrste konzistence in rožnate barve. Če bi jih prerezali in pogledali pod mikroskopom, bi videli, da je njihova struktura zelo podobna gradnji limfne žleze. Največji sta v petem ali šestem letu življenja, nato se zmanjšata, dokler v pozni starosti ne ostanejo le še nekakšni ostanki. Nebnici sestavljata z drugimi tonzilami v žrelu (žrelnica, jezična tonzila in tonzili ob žrelnem ustju ušesne troblje) tako imenovani Waldeyerjev adenoidni obroč.

Tako je ob normalnih pogojih. Bolna nebnica pa spremeni obliko, barvo in velikost, prav tako strukturo in elemente, iz katerih je zgrajena. Lahko je bolj ali manj rdeča, razbrazdana ali grčaste površine, močno povečana, včasih tako, da se obe v sredini dotikata. V takem primeru je dihanje pa tudi požiranje zelo oteženo. Površina je obložena z gnojnimi čepi ali krpicami. Spremembe nastanejo zaradi vnetja nebnice, ki ga poznamo pod imenom angina. Angina, ali strokovno tonzilitis akuta, je akutno vnetje nebnic. Glede na povzročitelja, potek in obliko vnetja razlikujemo več vrst angin, ki jih medicina pozna pod različnimi imeni. V glavnem je angina obolenje mladih in je praviloma po 50. letu starosti izjemna. Oteklina in rdečica pa včasih segata tudi izven področja tonzil na okolno tkivo. In če se to zgodi, govorimo o peritonzilarnem abscesu. Angine se zelo rade ponavljajo. Tudi po večkrat v enem letu, kar povzroči kronično vnetje. Med posameznimi napadi angin bolnik nima v žrelu posebnih težav, kronično spremenjene nebnice pa imajo vse manj specifičnega tkiva, ki sicer brani organizem proti okužbam. Namesto njega se razraščata manj vredno vezivno tkivo, med katerim je vse polno bolezenskih klic, ki od časa do časa vdvo v krvni obtok in na oddaljenih mestih povzročajo tako imenovana žarišča obolenja. Ali sta nebnici res potrebni človeku za normalen razvoj življenja, kot mislijo nekateri? Ne. Nebnici nista nič drugega kot del limfatičnega sistema, ki je razpreden po vsem organizmu. Gradnja nebnic se le malo razlikuje od gradnje limfnih žlez.

Vse polno različnih avtorjev je skušalo dokazati vrednost različnih teorij o delovanju nebnic in o vplivu na človekov organizem. Prištevali so ju k žlezam z notranjim izločanjem, da imata mehanično in fonetično funkcijo ter da sodelujeta pri modeliranju glasu, njegovi resonanci in jakosti, drugi pa so zopet bili mnenja, da izločata razne fermente in encime, nujne za presnovo. Spravljali so ju v zvezo s pojavom alergije. Toda dokazano je, da stojijo tako pri pojavu alergije kot pri vsem prej omenjenem ob strani.

Nebnici sta le majhen del limfatičnega sistema, ki ga najdemo na različnih mestih orga-

nizma v obliki žlez in vozličev v sluznici. Če pomislimo na razširjenost tega limfatičnega omrežja, nam postane jasno, kako omejeno je pravzaprav delovno področje tonzil. Danes z gotovostjo vemo, da je tudi funkcija tonzil prav taka kot jo ima ves limfatični sistem v organizmu, to je obramba proti okužbi. Pa še ta funkcija po puberteti močno pojema, zato tudi involucija nebnic s starostjo. Bolne nebnice pa ne samo da izgube svojo lastnost obrambe proti okužbi, ampak postanejo lahko vir bolezni in so v pravem pomenu besede izhodišče raznih obolenj. Ni pa vedno lahko določiti, kdaj izgubijo svojo obrambno moč in kdaj so žarišče za infekcijo.

Kaj je žariščna infekcija v zvezi s katero najčešče omenjamo tonzile? Pod pojmom žariščne infekcije razumemo latentno infekcijsko ognjišče, od koder se občasno ali permanentno sproščajo kužni povzročitelji, ki povzročajo obolenja na oddaljenih mestih, predvsem na srcu, ledvicah, sklepih in na koži. Karakteristično je, da na ta obolenja ne moremo vplivati z zdravili, na katere sicer dobro reagirajo. Kot primer lahko navedemo popolno neučinkovitost salicilnih preparatov pri akutnem sklepnem revmatizmu, če je ta žariščno pogojen. Bo pa sklepna revma takoj ponehala, brž ko bodo odstranili žarišče, v našem primeru nebnice.

Kdaj naj odstranimo tonzile ali pa ne, naj odloči zdravnik. Velikokrat mu ne zadostuje običajen pregled, temveč se pri postavljanju indikacij za operacijo opre na izčrpne podatke o bolezni.

Operiramo vse kronično spremenjene tonzile, ki jih lahko smatramo za žarišče infekcij. In to pri vsakomur, ki ima često angino, kajti pri njem je nevarnost, da pride do bolezenskega žarišča. Pri otrocih pa je ena izmed glavnih indikacij za odstranitev tonzil mehanična ovira pri dihanju in hranjenju. Obenem pri otroku odstranimo vedno tudi žrelnico, ki je prav tako limfatični organ.

Ne smemo pa odstranjevati tonzil, ki ne kažejo bolezenskih znakov in so normalno velike. Kajti taka operacija bolniku popolnoma nič ne koristi.

Še enkrat moramo poudariti, naj vedno potrebo po odstranitvi tonzil ugotovi zdravnik ali pa otolog, nikdar pa ne mati ali bolnik sam. Le tako bo operacija bolniku koristila, kar je cilj vsakega terapevtskega posega.

Kako je z letno dobo in operacijo? Ali je uspeh operativnega posega res odvisen od let-

POSKUSITE

JABOLČNI ZAVITEK

Krsko testo: potrebujemo 40 dkg bele moke, 1 zavitek pecilnega praška, 25 dkg margarine, 10 dkg skadkorja v prahu, 2 jajci.

Nadev: 1 kg jabolč, 15 dkg sladkorja, limonino lupino, cimet, žlico surovega masla, žlico droblin.

Med moko s pecilnim praškom zdrobimo margarino, dodamo sladkor in jajca, če je potrebno, prilijemo malo smetane ali mleka. Zamesimo mehko testo, razvaljamo v pravokotnik, damo na pekač, po sredini potresemo s prepraženimi droblinami, nakrhljamo jabolki, sladkorjem in dišavami. Testo z obeh strani preganemo čez nadev; zvitek lahko pomagamo s stopnim jajcem in nato spečemo pri srednji vročini — režemo ohlajeno.

Recept za domači sir

Za približno 1 kg polnomastnega sira potrebujemo 10—12 litrov neposnetega svežega mleka. Segrevamo ga do 35—36° C, vmešamo pol žlice siriila (dobi se v lekarni) in postavimo na hladno za približno dve uri, da se skisa. Nato ga v loncu zrežemo z lesenim nožem in ponovno segrevamo do 42° C. Med segrevanjem večkrat premešamo, da se ne prime dna, odstavimo in zdrobimo z roko, nato pa precedimo skozi redko platno ali dvojno gazo. V pripravljeni model denemo sir s platnom vred, ga obtežimo (utež 2—3 kg) in ga prvi dan dvakrat obrnemo, naslednji dan pa enkrat. Ko ga vzamemo iz modela, ga nasolimo z drobnim soljo. Pustimo ga na zravnem prostoru, da se suši na deski in ga vsak dan obračamo. Ko dobi že trdo skorjo, ga namažemo z jedilnim oljem, da ne razpoka. Po treh tednih je užiten.

Model: lahko je lesen ali pločevinast, ckrigel ali štiriaglat obod. Najboljši je iz pločevine. Biti mora preluknjan, da lahko sirota odteka. K modelu potrebujemo še štiri deščice, ki se mu morajo tesno prilagati na notranji strani. Ko denemo sir v model, morata biti dve deščici druga vrh druge na spodnji strani, dve pa na zgornji strani modela — če pa je sira več, denemo samo po eno deščico spodaj in eno zgoraj.

ne dobe? Mnogi mislijo, da je operacija najuspešnejša spomladi in poleti, jesen in zima pa da sta neprimerni za odstranitev tonzil. To ni res. Če je poskrbljeno za pravilno nego in zadostni počitek po operaciji, lahko kadarkoli brez škode in brez bojazni odstranimo nebnice.

Kako doma pripravljamo liker

- moramo vse primese drobno zrezati, stisniti ali stolči, da se aroma, ki bo dajala likerju karakteristični okus, temeljito izloči;
- steklenice moramo dobro zamašiti in jih postaviti za nekaj dni na sonce ali na topel prostor;
- moramo jih večkrat potresti, da se ves alkohol navzame zaželenega duha;
- sladkor z vodo moramo gosto skuhati in pobirati pene, da ga očistimo;
- preden primese zmešamo, moramo vse dobro ohladiti, najbolje je, če jih pustimo čez noč na hladnem, sicer se nam liker zamegli;
- likerje moramo filtrirati, nekatere enkrat, druge 2-krat, če se je slučajno nabralo še kaj usedline na dnu;
- dobro zamašene in zapečatene steklenice spravimo na suh, hladen prostor, kjer morajo ležati vsaj mesec ali dva;
- vedeti moramo, da je liker tem boljši, čim starejši je, razen kavnega likerja in jajčnega konjaka, ki sta dobra že po treh dneh.

LIKERJI IZ MANDARIN

Olupimo 12 mandarin, narežemo na rezine, naložimo v kozarce in prelujemo s pol litra alkohola. Po tednu dni odcedimo sok in ga zmešamo s 1/2 kg sladkorja, ki smo ga prekuhale s četrt litra vode. Napolnimo v lepe svele steklenice in spravimo v suho shrambo.

Košček mandarin pa ne zavržemo, ampak jih močno posladkamo in porabimo kot okras za sadno solato ali sadno čašo.

POMARANČNI LIKER

Umijemo 12 pomaranč in jih tenko olupimo. Olupke zrežemo, poparimo, odcedimo, nadevamo v steklenico ter zalijemo s tri četrt litra alkohola. Po tednu dni, ko smo olupke večkrat potresli, odtočimo alkohol in ga zmešamo s prekuhanim ohlajenim sladkorjem. Vzamemo kilogram sladkorja in liter vode.

KUMINOV LIKER

Zrežemo in stisnemo 10 dkg kumine ter nalijemo nanjo pol litra alkohola. Postavimo na toplo in večkrat potresemo. Čez teden dni zmešamo s četrt kg sladkorja, ki smo ga prečistili s četrt litra vode. Liker precedimo skozi gosto krpo in dobro zamašene steklenice zapečatimo in spravimo.

JAČNI KONJAK

Dobro umijemo 3 rumenjake, drobno celo jajce, 4 vanilije in 30 dkg sladkorja, dodamo 6 dcl prekuhanega in skozi krpo precejenega hladnega mleka in 2 dcl konjaka. Če dodamo več konjaka, bo pijača močnejša. Za dober jajčni konjak so najvažnejša sveža jajca. Če imajo kakšen duh ali če so stara, bo vsa tekočina pokvarjena.

Zelo dobri so še sadni likerji, ki jih pripravljamo, kadar zorijo: češnje, višnje, borovnice, brusnice, gozdne jagode, črni ribez, črni bezeg in šipek.

Če nismo ljubitelji likerjev, poskusamo samo z nekaj kapljicami likerja izboljšati okus:

puding, ki ga pokapljamo s češnjevim likerjem, vaniljevi kremi, ki ji tik pred koncem dolijemo malo jajčnega konjaka, vaniljevemu sladoledu, ki ga oblijemo s kavnim likerjem, kakršnokoli torti srednje plast navlažimo z likerjem, ki se bo podal h kremi, raznim sadnim čašam, solatam in penam.

Slepa poslušnost

(ZGODBA S TRAGIKOMIČNIM KONCEM)

Kajno Sebeljub je že enkrat vstal in z ukazujočim glasom dejal:

„Da se razumemo, zadeva je skrajno resna. Gre za ugled našega združenja. Temu zlikovcu, fakinu salamenskemu, je končno treba onemogočiti zlorabo našega kulturnega monopola. Ali se zavedate, kaj to pomeni, biti neposlušen? Taki škodljivci so včasih končali na grmadi, na vešalih ali pod giljotino. In mi, se pravi jaz sem poklican, da napravim red in pometem z vsakim, ki noče v ojnice mojega duhovnega voza. Torej vi ste dolžni me ubogati, pomagati neusmiljeno pospraviti s takimi žlehtini, ki mimo mene in nam žanjejo čast in slavo. Treba jih je brezobzirno pokončati. Seveda ne dobesedno, danes takega škrika lahko onemogočimo drugače. Lahko ga vsestransko diskvalificiramo, ožigosamo z vsemi razpoložljivimi madeži slabih lastnosti; po možnosti si moramo izmisliti še nove, neuporabljene finte, da bo kar najbolj hitro postal smešna in neškodljiva kreatura. Do gobca globoko mora pasti zanj pripravljeni gnoj, da mu bo pošteno zasmrdelo pod nosom. Torej se razumemo, storite vse, da ta samozvani pisun ne bo več dolgo kvaril idiličnosti naše vzorno obdelane kulturne njive. Dajem vam vse možnosti, da se mi dopadljivo prikupite. Zdaj, strumni ubogljivci, pa kaj na delo.“

Strogo zaupni nauk so kot po navadi zaključili z obvezno prisego, podobno oni štirih mušketirjev. Lajnruf Sesamopil, najzvestejši izvrševalec direktiv, je počakal, da sta s patriarhalno razporejenim poglavarjem ostala sama. Zaupal mu je svoj načrt, ki si ga je bil namislil medtem ko so drugi mlatili prazno slamo. To je storil tudi zategadelj, ker je bil prepričan, da bo stvar učinkovala in tudi v javnosti doživela imeniten odziv. Sesamopila ideja o skorajšnjem uničenju škodljivega tiska se je poglavarju Kajnu Sebeljuba strašno dopadla. Od samega veselja je svojega klečepalca objel in navdušeno tolkel po rami. Za nameček je potočil še nekaj krokodilovih solz. To je ubogljivemu Sesamopilu dalo občutek brezmejnega zaupanja, kar je za tako pomemben načrt sila koristno.

Zavedajoč se tega predujema, se je Lajnruf Sesamopil takoj odpravil na delo. Že je videl, kako bo k njegovim dosedanjim podvigom prišla nova zvezda, ki bo zdaleka zasenčila vse dosedanje uspehe njegove psevdolikvidatorske bere. V danem primeru se Lajnruf Sesamopil na tihem lahko še ponaša s tem, da ima za to poverjenost od vseh sodržnikov, razen svoje absolutne poslušnosti, tudi najboljše lastnosti prilagodljivosti, tako psihološke kakor fizične. K učinkovitosti njegove uničevalske pohote doprinaša bojda tudi idealna geografska lega, od koder lahko povsem neopazno sproža svoje izstrelke strupenih besednih nabojev. Da pri celi zadevi niti ne omenimo veselja in strasti, s katero se mož meče na posamezne zadobljene inspiracije, in ne nazadnje slepo poslušnost, ki nemalokrat presega najboljše izdelke sodobne robotske tehnike. Danemu primeru pa se bo Lajnruf Sesamopil posvetil s posebno vne-
mo, ker mu osumljena oseba leži v želodcu še iz časov, ko ji je bil navidezno že prijatelj. Razpihnili bo vse registre svoje maščevalne strasti, pomešane s hladnokrvno pre-računljivostjo.

Svojega posla se je res temeljito lotil. Uničebrižnik se je sprva naročil na vse lokalno in inozemsko časopisje, nabavil TV in radijski sprejemnik vseh valovnih dolžin. Zakaj človek s tako pomembno misijo mora biti stalno na tekočem, vedeti mora, kaj se v svetu dogaja. Že v ranih jutranjih urah pregleda vse časopise ter očrta sleherni vest v zvezi z osumljeno osebo, ki tako nemarno skrni njihovo literarno simbiozo. Kasneje Sesamopil svoj čas posveča TV oddajam, v katerih bi se kanila pojaviti živa slika te kretenske, samohodne figure. Zdaj je Sesamopilov zasledovalni ustroj tako dovršen, da sovražnika številka ena vsak čas lahko opazuje na posebnem monitorju.

Vse to mu je v veliko veselje in radost. Zjezi se le, če početje tega zlikovca hudimanevega postaja preveč gizdalinsko. Tedaj bi ga najraje zmečkal kot nadležno mrčes. A Sesamopil se zaveda časa, v katerem živi, zato se pridno poslužuje okvirjenih možnosti. V pomoč mu je njegov papirnati tiger in brizgalna naprava črnila. Oboje polni s prisposodobami abotne in škodljive pisarske samozvanosti, da misli ob konzumiranju teh izdelkov kar same od sebe zadobijo ježjo podoba. V tem je Sesamopil postal ekspert prvega razreda. Vse

daje mu pravi življenjski zagon. Na stene svoje delovne sobe riše figure izprijenca, da niti za hip ne bi pozabil njegove podobe. Da, za nobeno reč ne bi več odstopil idealov, posvečenih temu poslanstvu. Niti dobljenih čirov in jeznih pogledov ne bi nikomur odstopil, kaj šele znučanih peres in praznih črnilnih sodov, izsrkanih v pogin tej pokveki. Posebno zdaj bi res bilo nespretno ukiniti posla s tem nepridipravom, ko ga ima na piki celotno združenje. Posebno za Sesamopila se ne bi spodobilo vreči puško v koruzo, ampak bi prav zanj bilo koristno sneti razpisano trofejo. Že zaradi velike investicije besed in črnila bi bilo zgrešeno opustiti enkratni in obetavni projekt pisateljske brige.

Sesamopil je že nekajkrat bil čisto blizu svojemu cilju. Nema'okrat je veselo poskočil, zavriskal in že bil na tem, da veselo novico javi vesoljnemu občestvu. Pa se mu ta mrcina lisjaka vedno spet zmaže. Vsaki še tako spretno nastavljeni zanki se po jegulje izvije. Še tedaj, ko ga je zadel z največjim curkom svoje črne popolnosti in ga dobesedno prilepil na tla, se je polepuh pobral kot figura v risanki in nadaljeval svojo skurno pol.

Po tistem dogodku je Sesamopil postal nesiguren. Prijel se ga je

Ernst Arbeitstein: KMETICE

kar nima žegna njegovega poglavarja, stolče v tla z vsemi stranskimi učinki vred. Za to svojo dovršenost je od svojega kolovodje prejel že vrsto pohval, razen tega pa ga ob vsaki priložnosti drugim poslušnikom postavlja za zgled. V zadnjem času se to pogosto dogaja, ker doslej še na nobeno osebo ni pobrizgal toliko svoje srdčnosti kot na to kužno pokveko. Edino, kar po glavarju in kajpada tudi Sesamopilu ne gre v račun, je to, da vsi njegovi nešteti in skrbno pripravljeni brizgi niso pokazali pravega učinka. Seveda ga ta ugotovitev ne odvrača od častnega početja. Pohvale, ki jih s tem v zvezi prejema, ga navdajajo s še večjo zagnanostjo. Svoje jeditavo pero vihti s čedalje bolj hudo vsebino. Vsako besedo in kapljo strupene brozge posveti temu falotu, ki tako priskledniško izrablja ugled njihove predstavnosti. Zdaj je nanj pobrizgal že toliko iht, da bi že davno moral crkniti kot miš, ki od same ašabnosti čofne v smetano.

A Lajnruf Sesamopil je potrpežljiv in vztrajen. Globoko veruje v svoj uspeh. Prepričan je, da bo kaj kmalu napočil čas, ko bo podal svoje težko pričakovano sporočilo. To ga navsezadnje še drži pokonci,

obdrži zase. Previdnost, je pomislil, je le nevesta uspeha, polovične reči pa so vedno dvomljive. Sam je vedno stavil na vse ali nič. Tudi v tem primeru naj bo tako. To je dolžan svoji zaobljubi, svoji doslednosti in svojemu poglavarju.

Tisti dan Sesamopil razumljivo ni bil dobro razpoložen. Kljub temu je za misteriozni dogodek hitro našel neštete razlage. Miru pa mu vseeno ni dalo. Prvič je svoj posel zanemaril. Preveč so ga gnjavile analize nočnih ur, vendar je vseeno prišel do vpravičujočih zaključkov. S tečajev pa ga je pošteno zagnalo, ko je na pragu svojega ležišča spet ugledal veliko črno liso. Vsak pogled v to smer ga je močno stresel. Svoje čudno trzanje z glavo mu je dalo misliti. V večurni meditaciji je tudi za ta pojav našel svoj razlago in končno je trdno zaspal. Vso noč se ni prebudil, tudi hudih sanj ni bilo.

Lajnruf Sesamopil bi neprijetne dogodke gotovo kmalu pozabil, ako se po nekaj dneh ne bi pojavila še večja lisa in stvar ne bi stopnjevala tako, da je vse okoli Sesamopila postalo črno. Brez okle-

vanja se je odločil, da zadevo osebno zaupa svojemu glavarju. Ta se je njegovega prihoda grozno prestrašil. Instinktivno se je pognal na lestene pod stropom, misleč, da ga je prišel obiskat sam Lucifer. Sesamopilu se njegovo obnašanje ni zdela posebno naravno. Ob njegovem primeru pa tudi to ni bilo sumljivo. Zanj je zadeva postala kritična šele tedaj, ko ga je njegov binglajoči se poglavar poklical z imenom osporavane osebe ter pričel dokazovati, da ga tako ni očrnil on, marveč Lajnruf Sesamopil, on, Kajno Sebeljub, pa da ne more verjeti, da je vražji načrt Sesamopila imel tako peklenske posledice. Predno je prišel artistično razpoloženemu poglavarju povedal, da je pri samem kozjem stegnu on sam, Lajnruf Sesamopil, je njegov zmeden sodrug pri priči padel s stropa.

Od listihmal se Lajnruf Sesamopil z vso resnostjo posveča mačje zmešanim štrenam in noč in dan razmetava zacoprane vozle, v katerih sta se po tako nesrečnem naključju znašla on in Kajno Sebeljub.

Abel Sesiživ

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 17. 8.: 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Sezona v Salzburgu — 16.15 Vedno spet Avstrija — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Muppet-show — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Glasba iz Lugana — 21.10 Argumenti — 22.10 Šport — 22.20 Kri za Drakulo — 23.45 Poročila.

SOBOTA, 18. 8.: 15.30 Premiera Butterfly — 17.00 Gradbišče — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Sedmi kontinent — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Od nas za vas — 21.55 Šport — 22.20 Morilcev je celo vrsto — 0.05 Poročila.

NEDELJA, 19. 8.: 11.00 Govor in odgovor — 15.40 Pozabi tvoje skrbi — 16.45 Divji zapad danes — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Poznoletni dnevi — 21.45 Šport — 21.55 Nočni izbor — 22.35 Poročila.

PONEDELJEK, 20. 8.: 10.00 Otvoritev UN konference za znanost in tehnologijo v službi razvoja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Do konca sveta — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.00 Trije angeli za Čarlja — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 21. 8.: 10.30 Pozabi tvoje skrbi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Očetje kimate — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Igra se lahko prične — 21.00 Kottan poizveduje — 22.30 Poročila in šport.

SREDA, 22. 8.: 10.30 Vohun z mrzlim nosom — 17.00 Srebrna vohla — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tony Randall v: Novi Franklin — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Prekleti — 22.30 Poročila in šport.

ČETRTEK, 23. 8.: 10.00 Otvoritev mednarodnega centra na Dunaju — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Čas v sliki, kultura in šport — 19.30 Otvoritev mednarodne razstave — 21.20 Mala TV igra. Majster — 21.45 Doktor in ljube živali — 22.35 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 17. 8.: 18.00 Orientacija — 18.30 Ljubezen je mit — 19.30 Ljudje z ladij — 20.15 Know-How za tretji svet — 21.10 Iz življenja debelega človeka — 22.05 Čas v sliki s kulturo in karikaturami tedna — 22.40 Mednarodni nastop v petek.

SOBOTA, 18. 8.: 17.45 Service-box — 18.00 Majstrski detektiv Kalle Blomquist — 19.30 The Munsters — 19.55 Galerija — 20.15 Poletno gledališče: Gostilničarka — 21.40 Scena mladine.

NEDELJA, 19. 8.: 17.30 Pregled — 18.00 Once upon a Honeymoon — 19.50 Brezslušno pihlji veter — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Zegen — 21.55 Vas v sliki.

PONEDELJEK, 20. 8.: 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Velika Britanija in dediščina mor-

ja — 19.30 Orientacija — 20.00 Doktor in ljube živali — 20.50 Vstop prost — 21.45 Čas v sliki — 22.15 Dežuje tja, kjer je mokro.

TOREK, 21. 8.: 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Evropa v 20. stoletju — 19.30 Deklica pade z neba — 20.00 Po Avstriji — Gradbišanska — 21.00 Josef Haydn — 22.00 Čas v sliki s kulturo — 23.55 Z dežnikom, šarmom in melono.

SREDA, 22. 8.: 18.25 Pregled sporeda — 19.00 Avstrijska jezera in njih gospodarska pomembnost — 19.30 The Munsters — 20.00 Kviz v rdečebelno rdečem — 21.00 Gradovi na Gradbiščanskem — 21.00 Čas v sliki s kulturo — 22.05 S. p.: kolesarska dirka — 22.35 O filmu.

ČETRTEK, 23. 8.: 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Pavel in Viržinija — 20.00 Neveste Kurta Roidla — 21.30 Čas v sliki s kulturo — 22.05 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 17. 8.: 17.50 Poročila — 17.55 La Fontaineve basni — 18.10 Prijubljene zgodbe — 18.35 Obzornik — 18.45 Rock koncert — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Jadranska srečanja — prenos iz Crikvenice — 21.25 Junaki serijskega filma: Rock-folies — 22.15 Dnevnik — 22.30 Nočni kino: Rešitej, jugoslovanski film.

SOBOTA, 18. 8.: 14.55 Poročila — 15.50 Rumena podmornica, ameriški film — 17.15 Naš kraj — 17.25 Nogomet Sarajevo: Partizan — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Strani z njegovega življenja (L. N. Tolstoj) — 20.30 L. N. Tolstoj: Ana Karenina — TV nadaljevanka — 21.35 Srce je samotni lovec, ameriški film — 23.25 Poročila — 23.30 625.

NEDELJA, 19. 8.: 9.05 Poročila — 9.10 Za nedeljsko dobro jutro: Plujski festival 78 — 9.40 625 — 10.00 Več kot igra, nadaljevanka TV Beograd — 11.00 Raček v reščaček — 11.25 Muzik — 11.30 Kmetijska oddaja — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Med nebam in zemljo — 20.50 Zakaj je reva, ko pa je bogata — 21.30 Dnevnik — 21.45 Mali slovenski plavalni maraton — 21.55 Portreti — 22.10 Športni pregled.

PONEDELJEK, 20. 8.: 18.00 Poročila — 18.05 Glasbena pravljica — 18.20 Dialog z rastlinami — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Fantje Rdeče mavrice — 21.05 Kulturne diagonale — 21.45 Muzik kratkega filma: Ambasadorji filma — 22.00 Dnevnik.

TOREK, 21. 8.: 18.00 Poročila — 18.05 Niko Skvičalo — 18.35 Obzornik — 18.45 Po sledeh napredka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Sagarmanta (Everest 79) — 20.55 H. de Balzac: Cesar Biotteau, TV nadaljevanka — 21.45 Baletne miniature — 22.15 Dnevnik.

SREDA, 22. 8.: 18.00 Poročila — 18.05 Ma la čebelica — 18.20 Ne prezrite — 18.35 Obzornik — 18.45 Kramp, lopata in še kaj — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Igre brez meja — 21.30 Zambijska dediščina, hrib Kanšansi — 22.05 Dnevnik.

ČETRTEK, 23. 8.: 17.35 Poročila — 17.40 Nemo kamni govore — 18.35 Obzornik — 18.45 Nadobudneži — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Sužnja ljubezni — svetjski film — 21.35 Jazz na ekranu: Kvartet Deweya Redmana — 21.55 Dnevnik.

(Dalje na 8. strani)

Wagner je začel volilni boj

(Nadaljevanje s 1. strani)

in ohraniti njihovo tradicijo, se izreči proti nacizmu, javno in glasno zahtevati svoje pravice, razkrinkavati avstrijsko manjšinsko zakonodajo, kot to kar je — uzakonjena diskriminacija: vse to izpriča pomankljivo „demokratsko državno zavest“. S takimi ljudmi se deželni glavar tudi v bodoče ne bo pogovarjal. Pa se bo pač moral pogovarjati s samim seboj, če si želi Slovencev „blage volje“, janičarjev med nami ni.

Sicer pa je nerazumljivo, zakaj se SPO sploh hoče pogovarjati z nami, ko pa je tako in tako vse najboljše in ni diskriminacije. Saj je Wagner sam rekel, da je zakon v veljavi, da so vsi zadovoljni. Ali le čuti, da nekaj ni v redu na tem miru? Deželni glavar je našel kulturne domove, naše gospodarske iniciative — s čimer je hotel dokazati enakopravnost Slovencev. Verjetno mu ne pomaga, če tu zapišemo, da vsi naši

uspehi niso sad naše enakopravnosti, marveč, da smo si jih priborili in pridelali sami — kljub neenakopravnosti, kljub in proti zakonu o narodnih skupinah, pri katerem je bil Wagner in koroška SPO „federführend“, kakor je poudaril.

Koroška pot v osemdeseta leta ne obeta torej nič novega in s tem nič dobrega za nas. Vendar bomo volitve preživeli, vseeno katera stran bo zmagała, in preživeli bomo kakor doslej samo z našim dnevnim in dolgoročnim bojem. Z ustanovitvijo kulturnih domov npr. smo že dokazali, kje smo — in v njih negujemo svojo kulturo, brez podpore javnosti, čeprav je Wagner dejal, da je pod njegovim vodstvom prišlo do razširitve kulturnih dejavnosti od „Volkskultur bis zur Klassekultur“ (ta izraz ni samo neprestavljiv, je tudi v nemščini nerazumljiv). Za borbeno ljudsko kulturo še ne ve in je tudi ne podpre — ta pa je naša kultura!

Večer slovenske pesmi in folklorne

V nedeljo, dne 12. avgusta 1979 je vabilo Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi k Rutarju na „Večer slovenske pesmi in folklorne“.

Tovrstne prireditve SPD „Trta“ so postale že tradicija in imajo v glavnem nalogo, seznaniti goste iz inozemstva, ki se nahajajo na našem ozemlju, da bi preživeli nekaj lepih, brezskrbnih dopustniških dni, z dejstvom, da živi na južnem Koroškem poleg nemške narodnosti tudi še slovenska manjšina, ki ima bogato lastno kulturo in tradicijo.

Dvorana se je hitro napolnila. Številne obiskovalce je pozdravil predsednik društva „Trta“ Jože Golavčnik v slovenskem in nemškem jeziku. Publiko pa so razveseljevali

s peštrnim sporedom mešani in moški pevski zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple pod vodstvom Jožeta Wrolich, folklorna skupina „Zarja“ in moški pevski zbor SPD „Trta“ pod vodstvom Jožeta Starca. Spored je povezoval Stanko Wakounig, ki je med drugim seznanil goste tudi s problematiko koroških Slovencev. Opozoril jih je na nekatera slovenska krajevna imena, jim razložil pomen in izvor in jih seznanil tudi z „nepravilnimi“ prevodi v nemščino.

Bučen aplavz, ki je sledil posameznim točkam je bil izraz zadovoljstva publike in obenem najlepša zahvala nastopajočim za njihov trud.

ŠPORTNI VESTNIK

SAK zaključil priprave v Mozirju

V času med 5. in 12. avgustom je Slovenski atletski klub gostoval na pripravah v Mozirju. Pod vodstvom profesionalnega trenerja Dragana Rogiča so igralci trenirali dvakrat dnevno. Program za trening je izgledal takole: prve tri dni naj bi igralci po trdem treningu pridobili še na moči in kondiciji, nato pa naj bi pridobili moč in kondicijo le še konzer-virali. Tudi dnevni red je bil strogo določen: ob pol osmih vstajenje, od osmih do devetih zajtrk, četrta na deset pričetek dopoldanskega treninga, ki je trajal do enajstih, ob enih kosilo, od dveh do štirih počivanje v sobah, ob pol šestih do pol osmih pa dopoldanski trening, ob osmih večerja in ob enajstih spanje.

SAK je odigral tudi dve prijateljski tekmi: v prvi tekmi je igral proti zgornjesavinjski selekciji (selekcija = kot pri nas koroška liga) in izgubil z 2:4. Postava v tej tekmi je bila takšna: Dodič (Malle), Ogris (Gregorič Stanko), Jakobič, Rozman, Benetik (Rogavnik), Perč Jurij, Fera, Zablatnik Pavel, Velik, Hobel Martin, Polanšek. Gole za SAK sta dala Hobel M. in Polanšek.

V drugi tekmi je SAK igral proti selekciji iz Celja in tesno podlegel s 3:4. Ker so se nekateri igralci pri zadnji tekmi poškodovali in ker so nekateri igralci prišli na priprave šele po prvi tekmi, je bila postava napram prvi tekmi precej spremenjena: Dodič, Kreutz Miha, Jakobič, Perč J., Pandel, Fera, Zablatnik Pavel, Zablatnik Gusti; Velik, Hobel M., Gregorič Stanko. Ker se je v drugem polčasu poškodoval Hobel M., ga je zamenjal bivši mladinec Maks Zdouc, namesto drugega mladnika Gregoriča pa je igral drugi polčas Schnabl. Tretji mladinec, ki je v tej tekmi igral za SAK, pa je bil Miha Kreutz, ki se je dobro uveljavil na poziciji desnega beka. Za SAK je povedel Hobel Martin, nato je nasprotnik povisal rezultat na 2:1. Izenačil je Velik. Ponovno vodstvo je egaliziral Zablatnik Gusti. Šele 3 minute pred koncem se je Celjanom posrečilo doseči zmagoviti gol.

Za zaključek si je SAK ogledal tekmo Olimpije proti Dinamu (Zagreb) v Ljubljani, katero so dobili domačini v nabito polnem stadionu za Bežigradom s 3:1.

SAK-KAC (1:0) 1:1

Zadovoljiv uspeh slovenskih nogometašev

V prvi igri v okviru koroške podlige je SAK v sredo 15. 8. igral proti celovškemu moštvu KAC, ki je lansko leto še igralo v Koroški ligi. Po izenačenju igri se je glasil končni rezultat 1:1. V prvi polovici je vodil SAK. Justin Polanšek je proti koncu prvega polčasa zadel prvi gol. Tudi KAC je imel možnosti za zadetek, vendar jih njegovi igralci niso znali izrabiti. Tudi v drugem polčasu sta imeli obe moštvi več možnosti za gol, v zadnjih petnajstih minutah pa je KAC izenačil, par trenutkov za tem, ko igralcem SAK ni uspelo spraviti žoge v nasprotniško mrežo. Verjetno pa bi SAK dosegel še boljši rezultat, če bi sodnik ne prezrl dva prekrška, ki bi jih treba bilo kaznovati z enajstmetrovko.

Rezultat pa lahko smatramo za zadovoljiv začetek v okviru koroške podlige.

RADIO — TELEVIZIJA

RADIO CELOVEC

PETEK, 17. 8.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Gost v studiju — 15.00 Veselo zaigrano — 16.15 Pogovori in glasba — 17.10 Za konec tedna — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Pet čez pol sedem — 19.07 Moja priljubljena melodija — 20.05 Ljudska glasba — 21.00 Kreativni dopust na Gradiščanskem — 21.45 Pod svetilko za branje — 22.00 Poročila in šport.

SOBOTA, 18. 8.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Družinski magazin — 9.00 Ljudska glasba — 9.45 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Zeleni magazin — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Potovalni magazin — 14.00 Voščila — 15.30 Petje — 16.00 Dopustniška služba — 17.10 Koroška ura — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Na dve in štirih kolesih — 19.05 Soboljni šport — 20.05 Vašo število prosim! — 22.00 Poročila in šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 19. 8.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Takšno je življenje — 9.45 Zabavna glasba — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.05 Govori koroški deželni glavar — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.30 Voščila — 16.00 „Morilec iz pravice-ljubnosti“ — 17.10 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroška za

ljubitelje — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Ljudska glasba — 20.05 „Enns“, biografija reke — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 20. 8.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Otroci brez bodočnosti — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Obisk pri koroških zbiorih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Radijska igra za otroke — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Kaj radi slišimo — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Z zvanečo glasbo — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 20.05 „Plavi ljudje“ — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarac za udarcem — 22.00 Poročila in šport.

TOREK, 21. 8.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Iz ljudskega življenja — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Diana“ — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Operetni koncert — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroški skladatelji — 19.07 Ljudska glasba — 20.05 „Stari klobuk“ — 20.30 Bregenske slavnostne igre 1979 — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 22. 8.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Klub seniorjev — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Odrasli, prosim ne prisluskujte! — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Veselo zaigrano — 19.07 Kjer se poje... — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Zveneča alpska dežela — 21.00 Koroško poletje 1979 — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 23. 8.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Znanje za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Literatura — 15.00 Še vedno pri-

ljubljeno — 16.00 „Julijino nenavadno potovanje“ — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Operetne melodije — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Ljudska glasba — 19.07 Avstrijske pihalne godbe — 20.05 Štajerska pokrajina — 21.00 Koroško poletje 1979 — 22.00 Poročila in šport.

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 17. 8.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Z glasbo v dober dan — 8.30 Glasbena pravljica — 8.45 Naši umetniki mladim poslušalcem — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 „Rezervirano za“... — 12.10 Z orkestri in solisti — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Pihalne godbe — 13.50 Priporočajo vam... — 14.05 S Pavliho na koncertnem odru — 14.25 Voščila — 16.00 „Vrtljak“ — 17.00 Studiolob 17.00 — 18.00 Od arije do arije — 18.30 S knjižnega trga — 19.45 Z ansamblom Slovenija — 20.00 Uganite, pa vam zaigramo... — 21.05 Oddaja o morju in pomorščakah — 22.30 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Prostor za repize — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

SOBOTA, 18. 8.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Pionirski tednik — 8.45 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 Sobotna matineja — 11.05 Zapijmo pesem — 11.20 Po republikah in pokrajinah — 11.40 Domače viže — 12.10 Godala v ritmu — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Veseli domači napevi — 13.30 Priporočajo vam... — 14.05 Glasbena panorama.

NEDELJA, 19. 8.: 4.30 Dobro jutro! — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.42 Skladbe za mladino — 9.05 Še pomnite, tovariši... — 10.05 Panorama lahke glasbe — 11.00 Voščila — 13.20 Za kmetijske proizvajalce — 13.50 Pihalne godbe — 14.05 Humoreska tega tedna — 14.25 S popevkami po Jugoslaviji — 15.10 Listi iz notesa — 15.30 Nedeljska reportaža — 15.55 Pri nas doma — 16.20 Gremo v kino — 17.05 Popularne operne melodije — 17.50 Zabavna radijska igra — 18.21 Godala v ritmu — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Mozaik melodij in plesnih ritmov — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

SAK igra proti Blatogradu (Moosburg)

V SOBOTO, DNE 18. AVGUSTA 1979

● moštvo pod 23 ob 14.45 uri na igrišču v Blatogradu

● 1. moštvo ob 17. uri

Prisrčno vabljeni!

Uspešen folklorni večer v Ločah

V petek 10. avgusta je priredilo Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah Folklorni večer, ki ga je obiskalo lepo število ljudi, tako, da je bil občinski „Kulturni dom“ nabito poln.

Večina gostov je bila iz zahodnih sosednjih držav in je z zanimanjem sledila predvajanjem slovenskih domačih skupin, posebno, ker so mnogi

od njih šele tukaj zvedeli prvič obširneje o obstoju in življenju koroških Slovencev. Sicer imajo še nekateri od njih možnost, da v manjših penzionih ob Baškem jezeru čujejo slovenske pogovore, v javnosti pa sigurno ne najdejo nobenih opozoril na dvojezičen značaj tega predela Koroške.

Na prireditvi je nastopala srednja folklorna skupina SPD „Zarja“ pod vodstvom Travdije Uršič, domači tamburaški ansambel pod vodstvom Erike Wrolich, vžgal pa je tudi ansambel Hanzija Artaca, ki je med drugim zaigral in zapel tudi pesem, s katero je pred kratkim dobil ansambel prvo nagrado na 9. festivalu narodnozabavne glasbe v Števerjanu v Italiji.

Posamezne programske točke pa je povezoval dr. Reginald Vospernik, ki je seznanil tuje goste in domačine z zgodovino in sedanjim stanjem koroških Slovencev.

Avstrijske dravske elektrarne na celovškem sejmu

Kot vsako leto so tudi letos pripravili zastopniki avstrijskih Dravskih elektrarn (ODK) v svojem paviljonu na sejemskem prostoru razstavo, ki naj bi seznanila obiskovalce z njihovim delovanjem in njihovimi načrti za bodočnost. Letošnje težišče te razstave je tema „posledice izgradnje vodnih elektrarn v naravi“. S primeri iz cele Avstrije bodo predstavniki skušali dokazati, da so elektrarne važen faktor za pridobivanje energije, in tudi na drugih področjih, tako na primer za pridobivanje novega življenjskega prostora.

Z gradnjo novih elektrarn tudi v oddaljenih in odročnih krajih se sicer po eni strani kvari lepa slika narave. Vendar pa se avstrijske Dravske elektrarne zelo trudijo, da bi potem z regulacijo to uničenje okolja spet popravile. Prikazujejo to na razstavi ob konkretnem modelu, ki prikazuje, kako bi se lahko uredil dravski breg v Beljaku.

Nadaljnji primer, ki ga predstavlja na razstavi je dolina Matle, predvsem oblikovanje pokrajine, ki ima veliko zaslug, da se je v zadnjih letih zelo povečalo število gostov na tem področju. Odkar je namreč bila odprta nova cesta, 1. julija 1978, je obiskalo dolino Matle vsekakor 300.000 ljudi, to pa je visoko nad povprečnim številom

obiskovalcev v zadnjih letih. To dejstvo nam prikazuje, da oblikovanje pokrajine za avstrijske Dravske elektrarne ni le prazna beseda, temveč važna naloga pri ohranitvi lepe pokrajine tudi potem, ko poseže v naravno lepoto roka tehnike in napredka.

Nov založniški eksperiment mladih pisateljev

V petek se je v Celovcu predstavila mlada skupina pisateljev, ki ima sicer svoj sedež v Gradcu, vendar pa prihajajo v njej zastopani literati iz raznih avstrijskih zveznih dežel. Vsi ti pisatelji so stali pred skupnim problemom: kako najti založnika za svoje delo? Pred to težavo se znajdejo številni besedni ustvarjalci, ki si še niso utrli poti do večjih ali priznanih založb. Tako je ta skupina sklenila, da ustanovi svojo založbo, ki se imenuje „kreativ“. Že beseda sama označuje cilj skupine: kreativnost in aktivnost.

Založba funkcionira po principu samoodgovornosti vsakega avtorja: avtor odgovarja za svoj tekst (založba zavestno izpušča funkcijo lektorja), avtor pa je tudi odgovoren za tehnično izvedbo svoje knjige, on odloča o ceni knjige in če pravilno kalkulira, si on na ta način lahko prisvoji morebitni dobiček, in ne kak anonimni založniški aparat, kot je

to običaj. Tudi za „public relation“ je sam odgovoren (v ta namen prireja razna branja, diskusije ipd.). Založba „kreativ“ pa mu pomaga pri tem delu, navezuje stike s tovarnami, izdaja kataloge knjig, ki jih razpošilja po avstrijskih knjigarnah. Da bi pa zagotovila tudi umetniško kakovost literarnih tekstov, ki jih izda, ne bo izdala več kot maksimalno 12 knjig v enem letu.

Prejšnji teden je pri založbi „kreativ“ izšla prva knjiga mladega beljaškega študenta Günter M. Haberla, ki se imenuje „Verloren“ („Zgubljen“). To je zbirka raznih ertic, ki se v pretežno pesimističnem tonu bavijo s problemom osamljenega človeka v potrošniški družbi.

Doslej je v založbi „kreativ“ izšlo šest knjig in v interesu razvoja avstrijske literature je upati, da bo ta založba uspešno nadaljevala svojo pot.